

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: filosofie

Studijní program: Filosofie humanitních věd

**Studijní obor
(kombinace):** FHV

PSYCHEDELICKÉ LÁTKY A JEJICH
KULTURNÍ FUNKCE - PEYOTLISMUS
PSYCHODELICS AND THEIR CULTURAL
FUNCTIONS – PEYOTLISM

Bakalářská práce: 2010–FP–KF– 0023

Autor:

Barbora KONOPÁSKOVÁ

Podpis:

_____

Adresa:

Na Perštýně 316/32

46001, Liberec

Vedoucí práce: PhDr. Jana Jetmarová, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68	16515	17	0	8	1

V Liberci dne: 28.7.2010

Anotace

Předmětem bakalářské práce je popsat a co nejlépe vysvětlit peyotlismus jako fenomén a zároveň přiblížit mytologii a smýšlení domorodých obyvatel Ameriky. Zaměřuje se nejen na peyotlismus jako takový, ale současně jej vkládá do širšího kontextu a pokouší se osvětlit jeho roli v životě indiánského kmene Huicholů. Práce je především komparací dostupných antropologických a etnologických pramenů zaměřená na co nejpřesnější uchopení českými badateli ne příliš často popisovaného jevu. Vychází především z cizojazyčné literatury a pramenů. Jejím cílem je nejenom osvětlit problematiku uvedenou v názvu práce, ale zároveň přiblížit čtenáři zcela odlišné kulturní a životní hodnoty.

Summary

The subject of this Bachelor paper is to describe peyotlism as a phenomenon and in parallel penetrate into mythology and thinking of native Americans. It deals with the elements of peyotlism in general and applies these within the broader context, exemplifying its role in the life of Indian tribe Huichols. The paper demonstrates the comparison of available anthropological and ethnological sources of foreign origin and aims at the most precise study of rarely described phenomenon by the Czech researchers. The paper focuses on the issue of peyotlism as well as provides the reader with different cultural and life value.

Obsah

Úvod	4
Huicholové	5
1.1. Šaman	6
1.2. Náboženství	6
1.3. Historie	7
1.4. Současná populace, lokalita, a společenská organizovanost	8
1.5. Všední život a materiální kultura	11
1.6. Býti Huicholem	12
Božský panteon	14
1.7. Tatewarí, Oheň (Praotec)	14
1.8. Tayaupá , Slunce (Otec)	15
1.9. Tamatsi Maxa Kwaxí-Kauyumarí (Wawatsari), Starší bratr Jelení ocas	17
1.10. Božstva mužského pohlaví	19
1.11. Ženská božstva, Tateima, Matky	19
1.12. Vztahy mezi božstvy	20
1.13. Mara´akame	20
Rituály při peyotlové pouti	23
1.14. Kroužení kolem ohně	23
1.15. Krmení Tatewarího	23
Posvátná místa	25
Peyotlová pout'	26
1.16. Očistný rituál	28
1.17. Ceremonie po návratu z peyotlové pouti	32
Posvátné propojení jelena, kukuřice a peyotlu	34
1.18. Jelen	34
1.19. Kukuřice	36
1.20. Peyotl	37
Native American Church	42
1.21. Peyotlové shromáždění	44
Huicholové versus Native American Church	46
Historie pronásledování peyotlistů	47
Zařazení, definice peyotlu	49
Kmen Diné (Navajos, Navahové)	50
Závěr	52
Použitá literatura :	53
Seznam příloh	54

Úvod

Peyotlismus je etnologickým fenoménem typickým pro domorodé obyvatele Ameriky. Hlavními vyznavači byli a dodnes jsou indiánské kmeny, i když v různých historických obdobích se užívání peyotlu za odlišnými účely rozšířilo i do dalších oblastí. Můžeme jmenovat například hnutí hippies či ve 20. století vzniklou skupinu zastánců tohoto fenoménu, Native American Church, jejímiž členy jsou i Evropané.

Hlavním tématem peyotlismu je posvátná, léčivá rostlina peyotl, *Lophophora Williamsii*, a její rituální užívání rozšířené u nativních Američanů, především u kmene Huicholů. Jedná se o nevelký halucinogenní kaktus rostoucí převážně v oblasti mexické pouště. Jeho výskyt dnes již není tolik rozšířený a ne každý je schopen nepozorným okem jej zahlédnout. Peyotl dorůstá jen přibližně do výšky 3 cm nad zemským povrchem a maximálního průměru do 12 cm, nemá pro kaktus tolik typické bodliny, ale na povrchu mu místo nich vyrůstají drobné chomáčky. Díky své velikosti je lehce přehlédnutelný, čemuž napomáhá také našedlá barva splývající s okolní vegetací.

Huicholové, u kterých je peyotlový rituál nejvíce patrný, ho používají k mnoha účelům již od pradávna. Pro tento mexický indiánský kmen neznamena peyotl jen součást rituálů, ale používají jej ke komunikaci s bohem, k léčení, pro navození příjemných pocitů a především k nalezení vlastního života. Peyotl však není jediný typický prvek huicholské kultury. Mezi neoddělitelné součásti patří také jelen a kukuřice, jak bude popsáno níže.

Ačkoliv tématem práce je peyotlismus, rozhodla jsem se nepopisovat jen tento fenomén samostatně, ale spíše jej začlenit do kontextu s ostatními výraznými prvky huicholské kultury, což pomůže usnadnit pochopení. Nejde o úmyslné odvrácení od tématu, ale spíše o nabídku způsobu, jak je možné fenomén pochopit. Vycházím především z antropologických a etnologických studií, které popisují jednotlivé rituály, obřady, náboženství a mytologii Huicholů. Právě mytologie je v tomto případě výraznou, ne-li jedinou možností pochopení problematiky. Huicholové vyznávají velké množství bohů a dalo by se říci, že s nimi prožívají všední život. Pokusím se proto co nejlépe osvětlit mytologické a historické pozadí této jistě zajímavé a v mnoha aspektech inspirativní kultury.

Huicholové

Huicholové patří mezi méně známé Indiány v Mexiku. Přibližně 9000 z nich přebývá v oblasti Sierra Madre Occidental, ve státech Durango, Jalisco, Nayarit a Zacatecas. Jejich způsob života je velmi svérázný. Řídí se starými tradicemi a zůstali téměř nedotčeni vlivy Aztéků, španělských katolíků a moderní západní společnosti. Huicholové velmi zajímali příslušníky hnutí severoamerických hippies. Fascinovalo je jejich náboženské užívání peyotlu, stejně jako skvostné malby zhotovené z barevné vlněné příze. Žijí úplně mimo urbanizovaný svět kolem nich a téměř nemluví s cizími lidmi, pokud to není nutné. Nikdy, narozdíl od ostatních Indiánů, nedávají najevo, že by byli utlačováni či podrobeni a to nehledě na to, jak chudí jsou. Neznalého člověka může jejich přítomnost kupříkladu ve městě velmi překvapit, zvláště pokud mají oblečen svůj obřadní oděv. Jedná se o volné, bílé tříčtvrteční kalhoty, suknici a barevnou halenu s kapucí lemovanou bohatým vzorem. Ženy na krku a uších zdobí ovitý zlatý, bílý a modrý provázek, na prstech, kotnících a zápěstí pak tkaná stuha. Muži nosí kolem pasu menší tkanou tašku, větší vyšívané tašky pak přes ramena. Celý kostým doplňuje klobouk připomínající sombrero opět velmi zdobený peříčky, veverčími ocásky a výšivkami. Na okrajích má klobouk zavěšené ozdoby zhotovené z jeleních kopýtek, korálků a dalších přírodních ozdob. Zavěšených doplňků je na klobouku takové množství, že téměř při každém pohybu cinkají. Na nohy obouvají jednoduché páskové sandály nám připomínající známé „kristusky“. Na zádech nosí množství tašek, košíků, praktickou nádobu na vodu a podomácku vyrobené hudební nástroje - housle či ukulele. Přes všechny tyto ozdoby a barevnost, která by se mohla zdát i přehnanou, z nich vyzařuje harmonie a přívětivost.

Huicholové mají španělská, katolická jména, ale mezi sebou si říkají různými přezdívkami, které prozrazují mnohem více o jejich osobnosti a povaze. Svoji kulturu vnímají jako nadřazenou a stejně tak Mexičané si uvědomují, že jejich země původem patřila někomu jinému. Zároveň mají velkou sebeúctu a nikdy nedopustí na svůj národ.

Tento indiánský kmen není příliš otevřený k cizincům, jen zřídka s nimi promlouvají. Nemají pevně dané sociální uspořádání.

1.1. Šaman

Velmi důležité a vážené postavení má ve společnosti těchto indiánů osoba šamana. Aby se jím Huichol mohl stát, musí podniknout několik poutí do posvátné země Wirikuty. Každý by během svého života měl tuto zemi navštívit, neboť je to země jejich předků. Někteří z nich ji navštíví mnohokrát, přičemž budoucí šaman, před tím, než se této role smí zhostit, nejméně pětkrát. Nejde však jen o to splnit určité množství výprav, důležité je, že člověk k tomu stát se mara'akame (huicholské označení pro šamana), musí být předurčen, musí být označen nějakým znamením, které rozpoznal jiný šaman – například kousnutí hada, jak popisuje B.G. Myerhof ve své knize Peyote Hunt. Zároveň člověk musí prokázat i řadu dalších dovedností, kupříkladu stabilitu. Mara'akame často před zraky ostatních příslušníků kmene balancuje na skalách a prokazuje tak právě svoji stabilitu. Při svých extatických zážitcích se vydává do nadpřirozeného, vzdáleného světa a stabilita je důležitá, aby nesešel z cesty a mohl řádně vést a ochraňovat ostatní během předlouhé a velmi nebezpečné pouti za peyotlem.

Při pouti do Wirikuty dávají Huicholové božstvům různé sliby a věří, že pokud by slibu nedostáli, bohové je potrestají. Role mara'akame je mimořádně náročná jak rozumově, tak fyzicky i duchovně, vyžaduje dobré náboženské znalosti, společenské, divadelní či dramatické a estetické dovednosti. Šaman musí podnikat posvátné, extatické cesty do jiných světů, doprovázet duše, komunikovat s božstvy, bránit a ochraňovat své svěřence a umět jim interpretovat nadpřirozeno. Velmi často nemohou pro vážnost své role žít se svou rodinou a zdaleka ne každý je takovéto role schopen.

1.2. Náboženství

Huicholské náboženství se nese v duchu propojení tří velmi důležitých prvků či symbolů: jelen, kukuřice a peyotl, malý bezostnatý kaktus *Lophophora Williamsii*, Huicholy láskyplně nazývaný Híkuri (Myerhof, 1974). Sousední indiánské kmeny se užití peyotlu spíše straní, protože se obávají možné nevolnosti a nepříjemných halucinací. U Huicholů je ale užívání peyotlu naprosto běžnou záležitostí dokonce i u malých dětí. Podmínkou je, že musí být pořízen při obřadním „lovu“ (Myerhof, 1974). Před požitím této posvátné rostliny je nutné nejíst a vypít jen malé množství

vody. Peyotl musí být řádně očištěn od povrchové „slupky“, nečistot a kořínků. Je tuhý, a proto se tedy musí žvýkat, zároveň však má velmi hořkou až svíravou chuť.

Po požití se dostaví vizuální i sluchové halucinace. Většinou se jedná o barevné vize a obrazy, jak popisují ti, kteří jej okusili. Krátce po požití se dostaví pocit otupělosti, který je vystřídán přívalem energie a příjemných pocitů. Účinky přetrvávají až deset hodin a je pravdou, že se během prvních okamžiků může objevit i nevolnost. Huicholové si mezi sebou své peyotlové zážitky téměř nevyprávějí a jediný, kdo o nich otevřeně mluví, je šaman, neboť jedině on je schopen vyložit pravé poselství.

1.3. Historie

První setkání Indiánů a Evropanů se událo v roce 1524 během expedice Francisco Cortése de San Buenaventura, příbuzného Hernána Cortése. K hlubšímu průniku došlo až v letech 1530-1531, kdy Španělé dobyli západní část Sierra Madre Occidental, která se pak stala španělskou provincií Nueva Galícia. Tento zásah se v kulturní oblasti promítl v letech 1722, kdy se mezi indiánské kmeny dostali jezuité a františkáni, aby šířili evropskou kulturu a křesťanství. Pojmenování kmene Huicholů rozhodně není původní, oni sami o sobě mluví jako o Wixárika (Myerhof, 1974), je ale nutné poznamenat, že ani tento název se neobjevuje v prvních hispánských záznamech. Huicholové, tak jak jim dnes říkáme, byli kmenem kočovným, k čemuž přispělo obsazování země španělskými dobyvateli. Původně kmen žijící v poušti, musel kočovat a vydat se až do hor Sierra Madre. Jak již bylo poznamenáno, tato část kmenové historie není nikde zaznamenána, ale celý proces je nejlépe pozorovatelný v Huicholské mýtické tradici – svůj pouštní původ potvrzují každoroční poutí (lovem na peyotl) během níž putují z hor přes Jalisco, Zacatecas až do Chihuahuanské poušti v San Luis Potosí, odkud dle mytologické tradice pocházejí jejich prapředci, kteří museli svoji zemi původu pod nátlakem opustit, a zpět do Wirikuty se vraceli až pod vedením prvního mara'akame. Huicholové putují po přesně vymezené cestě, tak jak jim velí tradice a navštěvují všechna místa, kudy v dávných dobách procházeli jejich předkové – hory, jeskyně, jezírka, stromové háje, prameny, řeky a říčky, skály. Nezasvěcenému pozorovateli se jejich chování může zdát podivné a nevysvětlitelné, protože cílem pouti byl a je sběr peyotlu, který roste i na přístupnějších místech a dokonce se dříve dal

koupit na tržištích. Pouze pokud se na jejich chování podíváme z mýtického pohledu, můžeme pochopit. Huicholové, původně lovci, se během své historické pouti dostali do styku s usedlými zemědělci a právě od nich poměrně nedávno převzali zemědělský způsob života spojený s pěstováním kukuřice a usadili se v severozápadní a centrální části Mexika. Ačkoliv ke svému přežití museli změnit způsob života z loveckého na zemědělský, nikdy nevymizelo spojení s lovem. Toto spojení a zaměření se stále projevuje v tradici a mýtech všudypřítomným tématem, kdy v prvotních časech byl člověk a zvíře spojeni v jednu bytost. Velký důraz je kladen na jelena: posvátné zvíře, spojení božstev a šamana, důležitost jelení krve v mnohých obřadech, existence obřadního lovu jelena, kde je zvíře vyčerpano a následně chyceno do pasti (člověk s ním poté promlouvá a vysvětluje mu důvod, proč musí zemřít), přístup ke zvířeti jako k bratru, používání jeleních rohů šamanem při léčení i obřadech, pohled na zvířecí kosti jako na zdroj života atd. Všechny tyto prvky jsou jasným rysem, který spojuje náboženství s lovem. Zároveň uctívání jezírek a všemožných zdrojů vody je vysvětlitelné právě pouštním původem tohoto kmene.

Nedokončený proces přechodu k usedlému zemědělství je patrný i v současném způsobu života Huicholů: nedostatek politické centralizace, rozptýl domácností, náboženská autonomie ranchos, velká důležitost starších a rodinných šamanů, slabé nebo vůbec žádné spojení s územím, kde žijí atd.

1.4. Současná populace, lokalita, a společenská organizovanost

Lidé, kteří si říkají Wixárika jsou k nalezení v horách rozprostírajících se v mexických státech Jalisco a Nayarít v Sierra Madre Occidental. Jejich nejbližší příbuzní jsou indiáni kmene Cora, kterým se podobají mnohem více než jakýmkoli jiným indiánským skupinám v Mexiku. Počet Huicholů není znám, pohybuje se od 3000 do 10 000 lidí. Problém s jakoukoli tendencí po sčítání lidu je dán právě oblastí, kde žijí – nepřístupné horské oblasti, velmi rozptýlení. Plocha, kde žijí, čítá přibližně 4 000 km² s hustotou osídlení něco málo přes jednoho obyvatele na km².

V dnešním huicholském způsobu života se objevují čtyři sociopolitické struktury: společenství, rancho, spojení rancho a nukleární rodina, které se dále zaštitují celkem

pěti „komunitami“. Tyto celky, dalo by se říci, jsou relativně samostatné, ačkoliv spadají pod mexickou správu. Každoročně se konají volby, ale jejich konání i výsledky jsou spíše formální. Někteří antropologové proto přirovnávají tuto organizaci spíše ke kmenovému uspořádání či ke shluku skupin. U Huicholů se doposud nerozvinul vztah k zemi, naopak je pro ně nejdůležitější síla tradice, neznají tržní ekonomiku ani vztah k penězům.

Součástí každého rancho je kalihué, které se skládá z několika oratorií (Myerhof, 1974), kde se skladují různé posvátné artefakty. Rancho jsou od sebe často velmi vzdálené, skládají se z rozšířených rodin (seskupení rodin nukleárních). Rancho vykonávají mnoho společenských funkcí: výroba, distribuce, odbyt zboží, socializace, rituály a obřady, péče o nemocné. Zároveň poskytují určité vnitřní i vnější společenské regule, zastupují své členy ve veřejném životě, ve městech i v radě. Větší rancho mají své vlastní šamany (mara'akate), kteří mají funkci náboženského vůdce. Velkou úlohu mají starší a podle nejstaršího muže se často jmenuje i celé rancho. Domácnosti tvoří muž, žena nebo ženy a jejich neprovdané děti, jsou převážně patrilokální. Pokud se žena vdává, její nastávající muž musí nějakou dobu pracovat pro svého tchána, aby tak odčinil ztrátu. Tento způsob uzavírání a realizace sňatků má význam jak ekonomický, tak emocionální. První roky soužití mladého páru jsou považovány jen za zkoušku, protože jejich spojení je velmi křehké a mohlo by se kdykoliv rozpadnout. Žena se často nechce oddělit od své původní rodiny. Mladé páry si mohou vybrat, kde budou žít, dokonce úrodu smějí sít na území obou rodin. Tato možnost tak oslabuje patrilokální uspořádání. Mladý pár se může rozhodovat i podle dědictví, které by ho čekalo na dané straně. V huicholské tradici neexistují žádné smlouvy o případném dědictví jako v novodobé kultuře, naopak dědictví i majetek náleží oběma partnerům stejnou měrou. Území, které obdělávají, patří celému společenství, ale vlastnická práva jsou upravována místně. Rituální povinnosti spadají na nejstaršího syna, od kterého se očekává, že sám postaví xíriki, což je jakýsi k obřadním příležitostem určený příbytek (Myerhof, 1974). Uctívání jsou všichni předkové bez výjimek. Objevuje se princip primogenitury, ale ještě není dokonale zakotven. Například pokud se stane, že nejstarší muž zemře a jeho potomci jsou nezletilí, ujme se vedení rancho jeho mladší bratr. Tento princip často vyvolává spory, a proto se stává, že rancho se pak dělí. Bez ohledu na hladký průběh při dědění, je tomu vždy tak, že v rancho zůstává vdova.

Ženy smějí vlastnit majetek. Obě pohlaví jsou považována za stejně zodpovědná v otázce rodičovství a děti po narození nejsou přiřčeny ani k jedné větvi. Pouta mezi sourozenci a zároveň i vrstevníky jsou velice důležitá pro uchovávání společenství a výrazně se projevují.

Velmi pozoruhodné jsou vztahy mezi rodinnými příslušníky navzájem. Nejdůležitější je v huicholské „rodině“ vztah mezi praotcem a jeho vnukem, tento vztah zdá se být dokonce důležitější než mezi rodiči a jejich potomkem, respektive mezi otcem a synem. Tento pozoruhodný vztah je patrný historicky i mytologicky. Nejvýše uctíváný bůh, Tatewarí, je také nazýván děd či praděd.

Manželské svazky jsou často organizovány rodiči mladých partnerů. Nemělo by se stávat, že si Huichol vezme někoho s odlišnými kulturními hodnotami, proto místy dochází ke sňatkům mezi příslušníky širšího rodinného okruhu, mezi vzdálenými bratranci či sestřenicemi. K incestním svazkům zpravidla nedochází, ale ani ony nejsou zcela vyloučeny. Ve skutečnosti je klasifikace těchto vztahů velmi obtížná, neboť v první fázi porozumění se všichni Huicholové zadají býti příbuznými, velice často se tak k sobě chovají a místy je zcela nemožné rozpoznat realitu. Pokud dojde ke smrti manželky, je žádoucí, aby si muž vzal někoho z okruhu příbuzných, protože jediné spřízněná žena se může dobře postarat o jejich děti. Rozvody nejsou vyloučeny a mohou se udát na popud kohokoliv z manželů většinou z důvodu neplodnosti či krutosti, která je mezi Huicholy velmi odsuzována. Jeden druhého si partneři hluboce váží, ale i přesto jejich soužití není monogamní, ba spíše naopak Přesplíliš se nezatěžují závazky a to jak ve sféře veřejné, ve vztahu vůči okolní společnosti a úřadům, tak v intimním, soukromém životě. Přestože uzavírají sňatky, během života zpravidla vystřídají mnoho sexuálních partnerů. Tento fakt není nijak odsuzován a jak bude popsáno dále dokonce ani utajován. Za určitých okolností je dokonce nepřiznání nemanželských poměrů považováno za rouhání, jak bychom tento přečin nazvali dnes.

1.5. Všední život a materiální kultura

Huicholy lze považovat za pěstitele kukuřice. Území příslušící k rancho je v kolektivním vlastnictví, přičemž obděláváno a sklízeno pak individuálními domácnostmi, mezi kterými dochází také ke kooperaci. Objevuje se chov dobytka, ale není pro Huicholy tolik ekonomicky důležitý. Produkce potravin je naprosto minimální a hlad a podvýživa jsou běžnou součástí každodenního života. Neexistuje tedy téměř žádný přebytek, který by se dal zpeněžit. Huicholové mají velmi omezené možnosti pro pěstování plodin, co se týče půdy i technologické vybavenosti. Hlad a bída mimo období sklizně kukuřice často dohání rodiny k migraci do měst, kde žebrají, prodávají své služby, nechávají se zaměstnat na podřadných pozicích a za minimální mzdu či prodávají nejrůznější ručně zhotovené výrobky.

Každoročně zjara „čistí“ zemi, aby bylo možné zasít kukuřici. Dle tradice se spadaného listí, plevele a nečistot zbavují pomocí ohně, jejich prapředka, což mnohdy způsobuje rozsáhlé požáry. V moderních domorodých rodinách se kromě kukuřice pěstují také fazole, tykve, okurky, tabák, cukrová třtina, brambory, banány a mango. Pokud přeci jen vznikne nějaký přebytek a může být zpeněžen, nakupuje se dobytek, aby se tak rozšířilo spektrum možné obživy. Převážně se jedná o krávy a skot, které jsou pak zdrojem mléka a sýra konzumovaného během zrání kukuřice. Značnou část jídelníčku indiánů tvoří sběr volně rostoucího ovoce a plané zeleniny. Huicholové loví jeleny, pekari a leguány přičemž jeleny především kvůli krvi, která je pak používána při obřadních příležitostech. Množství volně žijící zvěře rapidně klesá, protože se i mezi indiány dostaly moderní střelné zbraně, přesto muži nepřestávají chodit na často neúspěšné lovy a to především z rituálních důvodů. Pro obřadní účely se také vaří kukuřičné pivo, kterým pomyslně napájí lapeného jelena. Kukuřice je často používána k výrobě typicky mexických tortil. Jejich spotřeba je velmi vysoká a to především díky omezenému výběru dostupných potravin a také díky jednoduchosti a technické nenáročnosti přípravy. Muži často zkonzumují až tucet kukuřic během jedné příležitosti. Technická vybavenost je velmi omezená, většinou jde jen o mačetu, sekeru a rýč, košíky na sběr volně rostoucího ovoce, zeleniny a semen, ostré kameny, kusy železa nebo kosti sloužící k uvolnění kukuřice z klasu. K přípravě jídla slouží žlab a kámen upravený přímo do ruky k drcení kukuřice na mouku. Hliněné hrnky, kovové

nádoby a misky se kupují od mestiků. Pozinkovaná železná vědra či nádoby na vodu jsou používány pro vaření kukuřice. K míchání používají klacík. K další výbavě patří hmoždíř a palička na drcení. Tykve se používají pro uchovávání vody a jako naběračky. Velmi zřídka se vyskytují podomácku vyrobené hliněné nádoby na vaření a kameninové pánve pro úpravu tortil.

Většina huicholských obydlí mají hranatý tvar, ačkoliv dříve byla kruhová s jen jednou velkou místností. V každé domácnosti se vyskytuje ohniště umístěné na speciální platformě, kterou ohraničuje zídka, aby bylo možné umístit pánev na přípravu tortil a nádobu na vaření vody či kukuřice. Objevuje se dělba práce, ale není pevně stanovena. Muži čistí zem, spalují plevel a křoviska, připravují půdu a skladují úrodu. Ženy se starají o domácnost, zhotovují jídlo a pečují o děti. Muži se starají o řadu zvířat, zatímco ženy o krávy, kuřata, prasata, mezky a ovce. Ženy šijí, vyšívají a tkají. Většina úkolů je však prováděna kýmkoliv podle potřeby a schopnosti, což se výrazně ukazuje v období sklizně kukuřice. Všichni členové domácnosti a dokonce i děti jsou zahrnuti do jednotlivých fází zemědělství kromě čištění země a orby, což je pro velkou namáhavost výlučně mužská záležitost. Zároveň pouze muži smí lovit. Mezi Huicholy neexistují specializovaní odborníci, proto se každý musí naučit být zručný v potřebných oblastech. Z činností běžného života není vyjmut ani mara'akame, neboť i on potřebuje obstarávat potravu a věnovat se kukuřičnému hospodářství.

Společenská organizace stejně jako technologie není nijak složitá. Neuvěřitelná složitost a originalita je patrná až v oblasti umění, kultury, ústní lidové tradice a náboženství.

1.6. *Býti Huicholem*

Huicholové jsou jedním z národů, u kterých lze vedle primitivní technologie a téměř neexistujícího společenského uspořádání najít neuvěřitelně složitý ideologický systém. V oblasti umění, mytologie, ústní tradice, symbolismu a kosmologie je pak huicholská kultura velmi rozvinutá, bohatá a krásná. Jak se jistě očekává, náboženství je velmi spletité a složité a často nepochopitelné pro nezasvěcené, nezáčastněné pozorovatele. Především je nutné si uvědomit, že náboženství prostupuje všechny oblasti lidského života. Nerozlišují mezi posvátným a profánním. Vše, co je jakýmkoliv

způsobem huicholské, je morální a naprosto převažuje přesvědčení, že zlý člověk nemůže být příslušníkem jejich národa. Býti Huicholem znamená žít uspořádaně, znamená to být posvátným a to platí pro chování, myšlenky i kulturu. Vše, co je nepůvodní, stojí zcela mimo a dokonce je možné konstatovat, že není přijímáno.

Charakteristika a přesvědčení tohoto národa je téměř vždy zcela nepochopitelná pro cizí kulturu, být huicholem znamená dosáhnout celku a harmonie, být ve shodě s ostatními i sám se sebou, jde o rovnováhu či spojení protikladů. Se spojením protikladů se lze setkat v mnoha oblastech, jak je vidno například také na posvátné židli mara'akame, která je zhotovena z tvrdého i měkkého dřeva, což dohromady tvoří jednotu a vyváženost.

Ačkoliv celý život považují za posvátný, rozhodně není strohý, ba naopak při mnoha obřadech je přítomen i humor, který však nesnižuje posvátný charakter obřadu, ale naopak vyjadřuje neuvěřitelnou lehkost, přirozenost a uvolněnost.

Božský panteon

Huicholský panteon je velmi početný. Množství a důležitost bohů se mění v jednotlivých společenstvích. Ve skutečnosti je množství bohů nekonečné, protože téměř každá skála či kámen mimořádného tvaru je považován za božstvo. Často se také stává, že jeden bůh má několik pojmenování a i proto je velmi těžké rozpoznat, o jakého se jedná. Snaha bohy popsat a kategorizovat pochází spíše z potřeb badatelů a antropologů. Panteon lze rozdělit do čtyř velkých skupin: Tatewarí (Praděd Oheň), Tayaupá (Otec Slunce), Tamatsi Maxa Kwaxí-Kauyumari-Wawatsari (Starší bratr Jelení ocas) a mnoho božstev náležících vodě, kukuřici a zemské bohyně Tateima (Matky).

Pokus charakterizovat celý huicholský panteon je předem odsouzen k neúspěchu, přesto ale někteří bohové svojí důležitostí, jak pro všední život tak pro rituální příležitosti, zaujímají přední postavení.

1.7. *Tatewarí, Oheň (Praotec)*

Tatewarí je nejstarším bohem, často nazývaný Starý Bůh. Byl prvním, historickým mara'akame, a proto je považován za speciálního boha určeného pro mara'akate. Ke všem bohům se člověk může modlit za stejným účelem, ale zároveň se vyskytuje několik božstev se speciální mocí jako je tomu v případě Tatewarího a jeho spojení s mara'akame. Tatewarí zjevuje poselství a přání bohů mara'akame buď přímo ve snech a vizích nebo nepřímo prostřednictvím Kauyumariho (posvátné ztělesnění jelena, kulturní hrdina, společník Ohně). Ve skutečnosti lze Tatewarího nazvat mara'akame všech bohů, neboť je v pradávných časech vedl na první lov na peyotl, provedl je všemi obřady a rituály. Postavil první tuki, společenský chrám (Myerhof, 1974:77), učil první Huicholy, jak správně obětovat bohům a zároveň jak se chovat, aby bozi byli spokojení a předešlo se jejich nelibosti a mstě vůči člověku. Lze ho tedy nazvat ochráncem všech Huicholů. Zároveň také právě on poskytuje mara'akame sílu či nadání léčit různé nemoci a zachraňovat ztracené duše, očišťuje lidi od hříchů a navrácí je tak do stavu čistoty a nevinnosti, do stavu, kterého musí dosáhnout každý, kdo se chce účastnit lovu na peyotl (Furst, 1996: 142). Tatewarí posílá člověku jelena.

Význam tohoto boha je jak všeobecně morální, tak duchovní a náboženský. Huicholové také věří, že jim přináší „teplo“ a umožňuje tak i praktické činnosti jako vaření jídla. Je to právě on, kdo čistí pole ohněm před setbou. Dalo by se říci, že ho skutečně milují, pilně mu poskytují obětiny, mluví o něm s úctou a vděčností, starají se o něj v podobě ohně, oslovují ho různými zdrobnělinami, jako milované dítě. Důvěra je bezmezná. Tatewarího v podobě ohně při každé příležitosti zdraví a jednoduše ho považují za své bohatství, protože právě on jim daroval teplo, pocit bezpečí, světlo ve tmě, oheň, ukázal jim cestu a vždy byl přívětivý. Nedokáží si bez něj představit život.

1.8. Tayaupá , Slunce (Otec)

Tayaupá je považován za velice mocného boha, v některých regionech dokonce za stejně důležitého jako Tatewarí. Není to ale bůh, který by byl výrazně uctíván a bylo mu často obětováno. Tento fakt naznačuje značně rozpolcený postoj. Je považován za neobyčejně mocného, člověku dokonce nebezpečného, a proto není přijímán natolik vřele jako Tatewarí. Přístup k Tayaupá je vysvětlen v Huicholské mytologii, kde se zdůrazňuje, že Otec Slunce musí být držen v patřičné vzdálenosti od země a tedy od lidí, protože kdyby se příliš přiblížil, vše by spálil.

Tento fakt není ojedinělý, také Lévi-Strauss upozorňuje na důležitost ohně, když popisuje chování Huicholů k ohni, na kterém připravují jídlo. Tito lidé věří, že právě oheň jimi používaný je jakýmsi spojením mezi nebem a zemí, jeho zvláštní funkce spočívá v zabraňování setkání právě těchto dvou mocných elementů. Kdyby člověk neměl oheň, muselo by se Slunce přiblížit k zemi, aby poskytlo teplo, ale tím by došlo k rozsáhlému požáru. Této katastrofě předchází a zabraňuje právě „domestikace“ ohně. Jedním z úkolů Tatewarího a potažmo také pozemských mara'akate je dbát na to, aby Slunce zůstalo na svém, pro vše pozemské bezpečném místě. Ačkoliv mara'akate získávají moc také od Tayaupá, nejsou imunní proti nebezpečí, které představuje. Šaman může být například zraněn Sluncem při svých cestách k záchraně zbloudilé duše (myšleny cesty do oblak). Tayaupá je zasvěceno množství zvířat, která jsou posvátná, ale člověku nebezpečná, například početné množství jedovatých plazů. Slunce je bohem, který na lid sesílá neštěstí a nemoci

(typické jsou neštovice) jako trest či varování. Toto chování se diametrálně odlišuje od varování, která na pozemšťany sesílá Tatewarí. Z jeho strany jde o vyslání „jisker“, které však člověku neublíží (Myerhof, 1974:81).

Slunce se zrodilo v pradávných dobách, aby osvětlovalo a hrálo zemi během dne, Tatewarí vykonával stejnou funkci v noci. Narození Tayaupá je opředeno často vyprávěným příběhem: V pradávných dobách se divocí lidé zmocnili krásného, malého Huicholského chlapce a hodili ho do vody, aby se stal Sluncem. V okamžiku, kdy chlapce vhodili do vody, zdvihla se veliká vlna a voda zaplavila zemský povrch. Chlapec cestoval až do podzemí, když tu náhle se ozval silný výbuch sopečného pohoří Hunaxu. Vše bylo překrásné ale zároveň velmi nebezpečné a všechna zvířata se vyděsila a uprchla pryč, když náhle z hor vystoupil Tayaupá. Cesta chlapce přes podzemí až do hor byla velmi náročná, musel se bránit velkým plazům, kteří se ho snažili pohltit. Po zrození se Slunce ujal První Mara'akame a zhotovil mu posvátné křeslo, ze kterého mohl vystoupit na nebesa. Výšku posvátného křesla zvyšoval šaman svým magickým zpěvem až do té doby, než Slunce mohlo dosáhnout na své určené místo. Traduje se, že po smrti se duše všech mara'akate dostávají ke Slunci, které ochraňují od nebezpečných zvířat a zaručují tak jeho bezpečnou cestu podzemím mezi soumrakem a úsvitem. Právě rozdíl ve zrození mezi Tayaupá a Tatewarím vysvětluje, proč jeden z nich je milý a krásný a druhý může být velmi krutý. Tatewarí se rodí jako malá jiskřička, která se objeví v podobě rozkvétajícího poupěte při tření dvou větviček. Naopak zrození Slunce je spojeno s krvavou lidskou obětí, neobyčejnou krutostí a výbuchem sopky. Tatewarí tedy varuje hříšníky a nabádá k očistě duše velmi jemnými prostředky, zatímco Tayaupá může seslat pohromu a zničit tak celý svět. Z jiného úhlu pohledu Tatewarí představuje lidmi zkrocenou přírodní sílu, zatímco Tayaupá nebezpečný živel, který nelze zkrotit.

Huicholské pojetí Slunečního božstva se velmi podobá pojetí Aztéckému obzvláště v případě nutnosti lidské oběti bohu, který lidskou krev potřebuje a zároveň v popisu vzájemné závislosti Slunce a člověka. Dle Aztécké víry se díky obětinám Slunce udržuje na svém místě a oplátkou člověku zaručuje dobrou a živin plnou úrodu. Dále k lidským obětem nedocházelo a obětoval se býk, jehož krev a srdce je věnováno Slunci, přičemž mara'akame musí pozřít malou porci býčího srdce. Podle Huicholské tradice musela být při zrození Slunce učiněna dětská oběť, aby tak dala nově zrozenému

sílu a právě to připomíná Aztécké praktiky. Jelení krev slouží jako dar Slunci, všechny obětiny určené právě Tayaupá jsou pomazány jelení krví při náležitých obřadech. Huicholové všeobecně považují kosti za zdroj a ohnisko života, ale v těchto obětních ceremoniích je krev oběti tou nejdůležitější. Když vezmeme v úvahu, že Slunce jako božstvo bylo převzato právě od Aztéků, zcela to vysvětluje rozpolcený postoj Huicholů k němu, jednoduše ho považují za cizí element, a proto ho nepřijímají jako přítele ale se značně ambivalentním vztahem. Tento fakt svědčí také o tom, že Huicholové dlouho žili kočovným způsobem života lovců a k zemědělství přešli teprve nedávno. Slunce je velmi důležité spíše pro zemědělce, kteří jsou na něm závislí narozdíl od lovců, na jejichž přežití nemá tak markantní vliv, naopak, vezmeme-li v úvahu, že Huicholové přišli z vyprahlé pouště, byla pro ně chladnější noc požehnáním.

1.9. Tamatsi Maxa Kwaxí-Kauyumari (Wawatsari), Starší bratr Jelení ocas

Tato zajímavá mytologická postava není z hlediska náboženského zdaleka tak významná jako Tatewarí a Tayaupá, ale zaujímá velmi důležitou roli v životě obyčejného Huichola, v životě řídícím se heslem jelen-kukuřice-peyotl. Jméno této postavy a její role nejsou zcela jednoznačné, příležitostně se objevuje jako samostatná osoba, ale často splývá s postavou Kauyumariho. Kauyumari bývá často pojmenováván jako „Ten, kdo nezná sám sebe“ nebo „Ten, kdo z ostatních dělá blázny“ (Myerhof, 1974:85). Je zcela oprávněné věřit, že osoba Kayumariho v historii skutečně existovala. Mohl to být například jeden z prvních mara'akate, jehož existence postupně splynula s představou, která ztělesňuje posvátného jelena. Chování Kauyumariho je zřetelně lidské, je odvážný ale ne příliš silný, jeho chování je v mýtech popisováno jako podivuhodné. Není považován za vždy zcela morálního, naopak za často neuctivého, směšného a vychytralého. Jeden huicholský příběh dokonce vypráví, že právě Kauyumari umožnil první sexuální poměr mezi mužem a ženou, aby tak zajistil pokračování huicholské tradice. Kauyumari je polobožská postava ovládající magii, ale ne božstvo, které by bylo uctíváno a bylo mu obětováno. Často je vykreslován jako jakýsi šotek v nejrůznějších intimních polohách. Toto vše je mu však připisováno jen

do dob, než se stal „svatým“. Dalo by se říci, že právě v charakteristice této postavy lze odhalit něco typicky huicholské, rozverně a veselé.

Samotná postava Tamatsi Maxa Kwaxí bez označení Kauyumari je jedním z nejdůležitějších božstev, významný účastník prvního božského lovu na peyotl a hlavním božstvem ve skupině zvané Starší bratři, ve skupině, kterou v první řadě spojují s lovem a obzvláště s lovem na jelena. Tamatsi Maxa Kwaxí bývá spodobňován jako jelení ocas. Zvyklostí se stalo umísťovat ho do lidských obydlí (xíriki) a společenských „chrámů“ (tuki) podél jeleních rohů Kauyumariho. Společně ocas a parohy symbolizují Maxa Kwaxí-Kauyumari, ale sám Kauyumari je považován za posvátné zosobnění jelena a antropomorfizovaného strážce mara'akame. Jedním z jeho nejdůležitějších úkolů je funkce prostředníka mezi mara'akame a bohy, existovat jako jakýsi pomyslný most mezi světem pozemským a božským. V minulosti, jako kulturní hrdina, dal Maxa Kwaxí Kauyumari Huicholům mnoho důležitých darů, které je mají ochraňovat proti nepřítelům a zlým kouzlům a pomáhat obstarávat peyotl a úspěšně pořádat lov na jelena.

Poprvé se Kauyumari objevil v huicholských mýtech jako Maxa Kwaxí ale bez parohů, ty získal až poté, co mu Tatewarí položil na hlavu své posvátné peří či chmýří, z kterého vyrostly parohy. Právě z tohoto důvodu nosí Huicholové posvátné šípy na hlavě a při mnohých rituálech je přirovnávají k paroží a zároveň díky těmto „parohům“ Huicholové při svých poutích za peyotlem komunikují s těmi, co zůstali doma a mara'akame tak komunikuje s božstvy, především s Tetewarím. Maxa Kwaxí od Tatewarího získal umění léčit a zachraňovat zbloudilé duše a používal je ve prospěch svého lidu.

Jak již bylo řečeno, tyto dvě postavy, Kauyumari a Maxa Kwaxí, mohou být ve svých projevech velmi těžko rozeznatelné pro člověka, který detailně nepoznal huicholskou mytologii. Kauyumari je přítomen v košíku mara'akame, kde nosí posvátné předměty a v tomto případě nese jméno Takwatsi Kauyumari. Dále se může objevovat doslovně nebo obrazně v podobě jeleních parohů připevněných ke košíku či pouze kostýmu mara'akame. V této podobě je považován za ochránce a prostředníka v komunikaci mezi Tatewarím a mara'akame, aby bylo možné zjistit, kde se nachází peyotl či stopy posvátného jelena, které právě výskyt kaktusu předvídají.

Z vysvětlení samotných Huicholů vyplývá, že Kauyumari a Maxa Kwaxí jako postavy splývají a pouze v jednotlivých rolích se pro tuto tedy jednu postavu používají různá jména.

1.10. Božstva mužského pohlaví

Huicholové mají mnoho dalších mužských božstev, která nemají tak výrazné postavení v panteonu, ale zato jsou velmi důležitá v komplexu symbolů jelen-kukuřice-peyotl a často zpodobňována poutníky, kteří každoročně podnikají pouť za peyotlem do Wirikuty.

Velmi důležitou úlohu hraje Tsakaimuka, vábitel, mezi jehož úkoly patří vylákat jelena. Úkol Watakame spočívá v očišťování země a pole, rozsévání a péče o kukuřici. Tatutsí (praděd) je tvůrcem a vykladačem všech rituálů a ceremonií.

1.11. Ženská božstva, Tateima, Matky

Bohyním v huicholské mytologii přísluší země, půda, vodstvo, déšť a úroda. Nejdůležitější místo v panteonu zaujímá Nakawé. Nakawé byla přítomná při stvoření světa a byla to právě ona, kdo významně přispěl k přetvoření světa po velké povodni, jak bylo popsáno výše, po zrození Slunce. Postarala se o obnovu zemského povrchu i vegetace. V těchto časech, jak praví mytologie, zachránila osamělého muže Watakame („ten, co čistí pole“) spolu s jeho malou černou fenou (Myerhof, 1974). Po povodni se fena proměnila v dívku, Tatei Xuturi Iwiékame, vodní bohyni a patronku dětí. Watakame a Xuturi Iwiékame se pak stali rodiči všech lidí, kteří osídlili zemi.

Nakawé je zobrazována jako velmi stará žena s dlouhými vlasy, která osamoceně kráčí roklinou v Sieře opírajíc se o svoji hůl. Poutníci mohou navštívit její domov v posvátné jeskyni poblíž Santa Catarina, aby mohli pokorně požádat o dlouhý život, zdraví dětí a kvalitní úrodu.

Tatei Utuanaka je patronkou kukuřice a Tatei Yurienaka patronkou země. Huicholové rozlišují ještě mnoho dalších božstev, která souhrnně nazývají Tatei Matinieri a za jejich sídlo považují oblast četných jezírek v poušti Zacatecas poblíž

Wirikuty. Účastníci peyotlové pouti chodí toto místo navštěvovat, aby si odnesli posvátnou vodu a navštívili Matky.

Další ženská božstva zahrnují : Tatei Kúkurú ʼUimari (Holubice, matka chlapce, který se v huicholské mytologii stal Sluncem), Tatei Wérika ʼUimari (Orlice), Tatei Nétsika (pět kukuřičných dívek, dcer Tatei Kúkurú), Tatei Niwetúkame (patronky dětí, které rozhodují o pohlaví nenarozených a dávají jim duši).

1.12. Vztahy mezi božstvy

Příbuzenské vztahy mezi božstvy v huicholské mytologii jsou velmi složité a propletené. Velkou zajímavost představuje vztah synů k otcům, potažmo k praotcům, který se projevuje jak mezi bohy, tak mezi indiány samotnými. Jak vyplývá z mytologie, role praotce zaujímá významnější úlohu než role otce. Jak je možné vypořádat, v huicholské společnosti se vyskytuje velké množství sirotek a také většina maraʼakate jsou sirotci. Vše vyplývá z minulosti. Jelikož Huicholové žili kočovným životem lovců, nezdá se, že ženy zůstávaly opuštěné s dětmi a jediný starší muž, se kterým děti mohly udržovat úzký vztah, byl právě praotec. Během španělské kolonizace se historie opakovala, když Španělé odváželi domorodé muže na nucené práce nebo zabíjeli skupiny lovců či vzbuřenců, aby si tak snáze podmanili původní obyvatele Ameriky. Díky těmto skutečnostem mají děti ambivalentní a rozpolcený vztah ke svým otcům, které mnohokrát nemohly ani poznat.

Další vysvětlení poskytuje Radcliffe-Brown, který popisuje, že otec často zaujímal pouze autoritativní pozici a v jeho přítomnosti se děti musely chovat formálně, tiše a uctivě, nesměly prokazovat jakoukoliv náklonnost či slabost, zatímco lásku mohli projevovat pouze prarodičům.

1.13. Maraʼakame

Maraʼakame je nejvýraznější postavou peyotlového náboženství. Zaujímá roli šamana, kněze, léčitele a vůdce. Úkolem maraʼakame je udržovat pospolitost, přežít tradici a také zachování národa samotného. Od šamana u primitivních společenství se liší

právě rozmanitostí svých činností, přičemž kromě jmenovaného nese také funkci veřejného, formálního zástupce. Navštěvuje choré a za pomoci Kauyumariho hledá příčinu jejich onemocnění. Používá obvyklé šamanské techniky: vyfukování kouře, odsávání například jedu, masáže atd. Často používá k snazšímu splynutí s nemocným a pochopení příčiny těžkosti peyotl. Šamanovu léčivou moc zaručuje specifický vztah k božstvům. Stejně jako ostatní šamani u primitivních národů má přístup do jiných světů, schopnost proměnit se ve zvíře, navštěvovat místa, kde žijí bohové a sledovat duše do podsvětí. Všechny své magické schopnosti používá ve prospěch ostatních. Ve všech těchto skutečnostech se podobá osobě a funkcím šamana.

Huicholský mara'akame se však projevuje i ve funkcích náležejících spíše knězi, při obřadech, v obětování, v pomoci přežít životní útrapy atd. Zároveň se za jeho úkol považuje uchovávat tradiční hodnoty, střežit kulturní dědictví a identitu – napomíná, vyučuje, upravuje, vysvětluje a obhajuje vše, co znamená být Huicholem.

Eliade definuje šamana jako nábožensko-magického specialistu ve věcech posvátných, který koná ve prospěch jednotlivce v dobách osobního neštěstí, v nemoci a nenadálých krizích. Podle této definice lze tedy mara'akame považovat za šamana a pokud použijeme definici mara'akame jakožto osoby, která zprostředkovává vztah mezi lidmi a bohy, pak ho lze nazvat i knězem.

Těžko lze definovat kolik mara'akate se vyskytuje mezi Huicholy. Lumholtz uvádí, že každý čtvrtý huicholský muž je mara'akame. Sami mara'akate uvádějí, že na každé společenství připadá osm až deset mara'akate, celkově tedy mluvíme o padesáti osobách. Těmto odhadům ale nelze plně věřit, protože často se označení používá pro všechny osoby, které aspirují na pozici mara'akame, přičemž velké množství z nich neuspěje ve zkoušce a šamanem se nikdy nestane.

Mara'akate se těší velké úctě a prestiži při provádění ceremonií a rituálů během výročních událostí. V průběhu zmíněných ceremonií je jeho hlavním úkolem často i několik dní trvající opěvování velkého množství posvátných mýtů. Vedoucí mara'akame zaujímá také funkci kněze v rámci tuki, kam regionálně přísluší, vykonává obřady a poskytuje bohům obětiny a samozřejmě vede každoročně poutníky cestou do posvátné země prapředků, do velmi vzdálené Wirikuty.

Způsob výběru mara'akame není zcela zřejmý. Navzdory tomu, že tato funkce není dědičná, často se opakovaně objevuje v určitých rodinách. Nelze ji považovat

za funkci příslušící výhradně jen mužům, ačkoliv ženy se mezi mara'akate spíše nevyskytují. Mara'akame je obvykle sirotek (nemá otce) a většinou jde o nejmladší nebo jediné dítě. Dle Eliadeho jsou toto typické rysy pro definici šamana. Nade vše ale mara'akame musí být velkých individuálních kvalit, oplývat inteligencí, silou a odolností, vyžaduje se, aby vydržel dlouhé dny a noci bez spánku, s minimem jídla a pití během pouti za peyotlem atd. Musí mít velkou paměť, aby se naučil velké množství písní, mýtů a chvalozpěvů, disponovat empatií a ovládat lidskou psychologii a sebekontrolu, mít znalost medicíny a společenských vztahů. Mara'akame obětuje téměř celý osobní život a majetek společenství a své posvátné funkci. Lze jej považovat za člověka velmi oblíbeného a bohatého v nemateriálním smyslu. Eliade tvrdí, že právě tvrdým tréninkem a sebezapřením se člověk může stát správným mara'akame, zvládat svoje emoce, manipulovat s vizemi a tranzy a užívat je ve prospěch skupiny. Nemusí vždy jít o člověka, který se již od malička vyznačuje těmito ctnostmi, většinou je získá až právě náročným tréninkem. Eliade šamana popisuje také jako osobu, která člověka a pozemský svět spojuje se světy jinými a s nebesy, může se proměnit ve zvíře, mluvit s duchy, zemřelými i s bohy. Má schopnost umírat a navracet se zpět do světa živých a podávat svědectví o těchto poutích. Umí přibližovat lidem místa, která jim byla dříve přístupná a v současnosti k nim nemají přístup.

Pověření úlohou mara'acame je projev boží vůle, většinou člověka vyzve Tatewarí. Tato výzva obvykle přichází k mladým chlapcům, často sirotkům, samovolně, ve formě snů či vizí, bez jakéhokoli psychologického podnětu, účinku drog či vlivem strádání. Není tomu ale tak, že každý, kdo projde podobným zážitkem, se stane mara'akame, této skutečnosti většinou předchází mnoho let učení, tréninku, odříkání a úspěšných poutí do Wirikuty. Neblaze se vede tomu, kdo ve své zkoušce selže, vystavuje se totiž ohrožení, že jej ovládnou zlí kouzelníci, kteří mu dali magickou moc a on ji nedokázal ovládnout.

Rituály při peyotlové pouti

1.14. Kroužení kolem ohně

Tento rituální úkon má přesná pravidla. Krouží se zleva doprava, všichni účastníci pouti v jednom kruhu v předem určeném pořadí, které je pak respektováno i ve všech ostatních rituálech, což tento úkon velmi těsně spojuje se smyslem Huicholů pro rovnováhu a respekt ostatních. Oheň v tomto případě představuje Tatewarího a lidé kolem něj krouží, aby mu prokázali náklonnost, úctu a dosáhli tak dlouhého života. Jinými slovy „kroužící“ rituál je aktem vděčnosti, náklonnosti a úcty stejně jako v naší kultuře pokleknutí a sepnutí dlaní k modlitbě. Tatewarí očišťuje a dává rozhřešení. Poutníci symbolicky zbavují nečistot i své šatstvo a různé košíky a váčky, které sebou nosí. Mara'akame své svěcence zprošťuje „nečistoty“ pomocí posvátného chomáčku peří, kterým z nich „smete“ všechny hříchy a oheň je zničí. Podobný rituál se uskutečňuje i před peyotlovou poutí, kdy všichni účastníci musí vyjmenovat své sexuální partnery, aby je oheň očistil. Během tohoto rituálu mara'akame uvazuje za každý hřích uzel na provázku a ten pak spálí, čímž je hříšník očištěn.

1.15. Krmení Tatewarího

Rituál krmení Ohně může být považován za přijímání svátosti či obětování. Část všeho, co je sněženo, vypito nebo jakkoliv použito během posvátných výprav jako například jelení ocas či část peyotlového „úlovku“ se po návratu domů sdílí s Tatewarím.

Sdílení s ostatními a společné rituály se považují mezi Huicholy za velmi časté a sdílení jídla se vyskytuje při téměř každém obřadu. Nejvíce je tento fakt zdůrazněn během peyotlového rituálu. Vše, co prošlo ústy kohokoliv z účastníků, bylo sdíleno hned třemi způsoby: část světovým stranám a středu, část Tatewarímu a část s ostatními účastníky pouti (každý se snaží najít co nejlepší peyotl, jehož část pak klade do úst ostatním). Smysl celého rituálu spočívá v utvoření jednoty, nastolit shodu s Tatewarím,

vesmírem a také ostatními peyoteros. Pokud se jedná o formu obětiny, šlo v minulosti o obětování zvířat, při peyotlové pouti se však jedná spíše o oběť každého účastníka ve formě odříkání soli, nemanželských sblížení, části přidělu jídla, spánku, hygieny a odpočinku. Mimo peyotlové putování dochází k obětování i v domácnosti každého Huichola ve formě potravin, nápojů, nawa (jelení polévka), peyotlu, čokolády, svíček, zdobených předmětů, tabáku, kukuřice, posvátných šípů, peří, posvátné vody, výrobků z vlněné příze atd.

Dalším velmi rozšířeným rituálem je jakési potvrzení, uznání čtyř směrů či světových stran a středu. Při tomto rituálu dochází například k rozptylování části potravin nebo tekutin těmito směry, což se velmi podobá například křesťanskému okuřování kadidlem nebo může dokonce připomínat symbol kříže. Jakákoliv spojitost s křesťanstvím se ale považuje za neopodstatněnou. Existuje mnoho vysvětlení tohoto rituálu. Huicholové věří, že čtyři obrovské stromy drží svět a zabraňují tak přiblížení Slunce k zemi a tedy katastrofě. Pokud zahrneme ke čtyřem směrům i střed, dostaneme se k číslu pět, což pro Huicholy představuje magické číslo. Například aspirant na mara'akame musí absolvovat minimálně pět úspěšných poutí do Wirikuty. Dále Huicholové pokládají křížem přes sebe dle světových stran, čtyř směrů, dva kmeny a v místě, kde se protínají, vytvoří mělkou prohlubeň, která má symbolizovat vchod do tohoto světa, místo kterým se na pozemský svět dostávají prapředci. Tento střed může být interpretován také jako axis mundi – bod, kde se protínají vesmírné sféry.

Rituál, při kterém dochází k výše jmenovanému „potvrzení“ směrů, stejně tak jako obřadní krmení Tatewarího, se opakuje i během a mezi dalšími rituály. Zároveň většinu Huicholských ceremonií provází chvalozpěvy, tanec, modlení (nejedná se ale o modlení v dnešním slova smyslu, nejde o prosby ale spíše o komunikaci, doznání či zaříkávání a promluvy s božstvy), hra na housle, používání různých chřestidel, hra na kytaru. Rituály jsou přípustné pro každého a téměř žádná z rituálních činností není vyhrazena jen pro určitého člověka či skupinu lidí.

Posvátná místa

Huicholové staví dva typy posvátných budov: malá oratoria, xíriki (jakési domácí svatyně) a tuki (společenské chrámy). Xíriki se podobá běžnému Huicholskému obydlí a v každé osadě se vyskytuje jedno nebo dvě. Slouží k obětování, jako uložistiště duší zemřelých, mísy s posvátnou vodou, obětin, jeleního paroží a ocasů, hudebních nástrojů, úředních listin atd. Není zapovězené cizincům a dokonce může být použito jako místo pro přebývání hostů. Nenachází se v něm žádné jiné příslušenství než jakási police používaná jako oltář. Vchod do xíriki je většinou orientován na východ a není, narozdíl od tuki, zasvěceno konkrétnímu božstvu. Tuki se staví podobně jako xíriki, ale vzhledem k větší prostornosti se jejich množství liší. Na celém území, kde Huicholové žijí, jich můžeme najít jen okolo patnácti až dvaceti. Slouží k společenským obřadům a rituálům a často je k nim přistavěno několik do polokruhu postavených xíriki. Za hlavního ochránce tuki považují Huicholové Tatewarího, jehož ohniště zaujímá místo mezi vchodem na východní straně chrámu a posvátnou prohlubní ve středu. Na vrcholcích obou staveb jsou umístěny Kauyumariho jelení rohy, pomocí nichž mara'akame komunikuje s božstvy. V chrámu má mara'akame své předem dané místo, na němž stojí posvátné křeslo, uweni (Myerhof, 1974:110). Křeslo zdobí opěradlo lemované jelení kůží s tkanými vzory ve tvaru květiny s pěti okvětními lístky, které symbolizují peyotl. Křeslo, vyrobené z kombinace měkkého a tvrdého dřeva, symbolizuje spojení protikladů a nastolenou rovnováhu, zároveň se jedná o jediný kousek nábytku vyskytující se v Huicholských posvátných budovách. Pokud mara'akame cestuje za prováděním ceremonií do jiné osady, vždy si přenáší svoje posvátné křeslo s sebou.

K dalším magickým předmětům patří posvátné obřadní šípy, muvieri (Myerhof, 1974:110), které se od ostatních podélně pernatých šípů liší tím, že mají k sobě připevněný celý svazek jestřábích nebo orlích per, dále chřestidla z ocasů chřestýšů, miniatury jeleních pastí atd. Šípy představují jelení rohy a připevněné do čelenek a klobouků slouží k léčení, přivolávání dešťů či pro ochranu před zlými kouzly.

Peyotlová pouť

Lov na peyotl se všeobecně považuje za ústřední slavnost v Huicholském náboženském kalendáři, sjednocuje všechny Huicholy mezi sebou i s bohy a spojuje dohromady jelena, kukuřici a peyotl.

Nezúčastněný člověk jen stěží může správně popsat a porozumět Huicholským slavnostem a rituálům a stejně tak je tomu i v případě „lovu na peyotl“. Nelze pochopit jednání Huicholů, pokud neznáme jejich mytologii a poznat mytologii je velmi obtížné, protože Huicholové nevypráví minulost cizincům, jejich přesvědčení jim to dokonce zakazuje. Přesto někteří antropologové měli možnost rituálu se účastnit a právě z jejich výpovědí vycházím.

Každoročně se skupiny Huicholů vydávají na pouť za peyotlem. Tato pouť se koná v období sucha, mezi říjnem a únorem. Teoreticky by se každý mohl účastnit několika poutí za rok, ale většinou tomu tak není, protože pouť vyžaduje své rituály a náročné a nákladné přípravy. Rodina, která zůstane doma, musí udržovat oheň, což vyžaduje dostatečné zásobení palivem. Poutníci musí mít honosné, zdobené kostýmy, dodržovat různé druhy půstu atd.

Skupina poutníků, hikuritámete (Myerhof, 1974:118) obvykle skýtá osm až dvanáct členů. Jde většinou o příslušníky obou pohlaví bez ohledu na věk.

Rituální putování má svůj předem přesně daný pořádek, každý má své místo a své povinnosti. Mara'akame vede celou skupinu, o všechny pečuje a stará se o správný průběh a efektivnost rituálů, zvláštní péči pak věnuje nováčkům, primeros (Myerhof, 1974:121), kteří jsou nejvíce ze všech vystaveni riziku, že by jim zlá kouzla mohla ukrást duši.

Posvátná země, Wirikuta, se nachází v blízkosti bývalého koloniálního, důlního města Real de Catorce ve státě San Luis Potosí, přibližně tři sta mil od regionu, kde žijí Huicholové, od Sierry. V minulosti obyčejně tuto předlouhou pouť lidé absolvovali pěšky a i to zdůvodňuje, proč nebylo zvykem vydávat se na pouť vícekrát do roka. Dnes se situace změnila. Mezi zákazy nepatří použít k dopravě autobusy, auta a karavany, jen se musí dodržet mytologicky daný průběh pouti a po cestě navštívit všechna posvátná

místa. Samozřejmě tyto „cizí“ elementy musí být řádně zasvěcené a vyzdobeny. Pěšky se pak poutníci pohybují až v samotné Wirikutě, kam by již dopravní prostředek neprojel. Ve skutečnosti se jedná o místo, kde nenajdeme ani žádné pěší cesty, krajina neoplývá výjimečnou krásou ani přírodním bohatstvím, ale pro Huicholy představuje zemi nejkrásnější.

Hranice Wirikuty jsou pro nezúčastněného, mytologie neznalého člověka zcela neviditelné, nelze ji dokonce najít ani v mapách. Tuto oblast tvoří plošina na úpatí posvátných hor, území neobydlené, jednotvárné pouště kreosotů a kaktusů. Do samého srdce Wirikuty, kde roste peyotl, nelze dojet žádným dopravním prostředkem, protože jím nevede žádná silnice, dokonce ani pěší cesty.

Samotnému započetí výpravy předchází několik dní příprav a rituálů. Kostýmy musí být čisté a náležitě vyzdobené, zavazadla plná obětních darů a nezbytných rituálních předmětů. Mara'akame se soustředí na zdobené Kauyumariho paroží a posvátných šípů. Starší muži s sebou nesou zásobu tabáku selského, yé (Myerhof, 1974:126). Jde o divoce rostoucí tabák s velkým obsahem nikotinu způsobující vize. Indiáni ho kouří při obřadních událostech jako symbol shody a souhry všech. Zároveň s sebou nesou ve váčku obětiny pro Tatewarího, které mu poskytnou při návratu domů – nedopalky cigaret, zápalky, kousky tortil, obaly od bonbonů, uzávěry od lahví, slupky citrusů, jednoduše vše, co prošlo jejich ústy. Huicholové se specializují na nošení nejrozumnějších druhů zavazadel, tašek, váčků a košíků. Ukazují tak Tatewarímu svoji ochotu nosit velké břímě jen aby ho potěšili. Výsadou mara'akame je nosit u sebe zápalky a svíce, protože on jediný může vylákat Tatewarího.

Během příprav na pouť udělí mara'akame každému nové jméno podle bohů, pradávných předků, kteří se účastnili prvního lovu na peyotl. Mara'akame zpravidla představuje Tatewarího a další jména se pak udílejí například podle speciálních znaků nebo předpokládaných úloh jednotlivce při dlouhém putování. Každému udílení jmen předchází vize, kterou pak ostatním mara'akame sděluje. Jména mu zjevuje nejpestřejšími barvami Tatewarí.

Po uskutečnění nejrozumnějších rituálů proběhne ještě poslední vydatné jídlo a pak již pro všechny platí různá omezení a pravidla, ta nejprísnejší pak pro mara'akame.

Ve skutečnosti pro něj začínají tato omezení platit již několik dní předem, téměř nespí a nesmí si dopřát vydatnějšího jídla.

Před odchodem do Wirikuty se jako nutnost obřadně nashromáždí velké množství paliva, aby se podařilo uchovávat oheň, než se poutníci navrátí domů. Palivo přinesené z kukuřičných polí musí být náležitě posvěceno. Obřadně se zapálí oheň a všichni kolem něj v slavnostním duchu krouží. Od této chvíle má již každý své místo, které je pak zachováno až do návratu, jako symbol harmonie, respektu a dodržování pravidel.

1.16. Očistný rituál

Tento rituál se velmi podobá zpovědi, ale zároveň se od ní velmi liší. Indiáni se sice zpovídají ze svých hříchů, ale necítí u toho hanbu, rozpaky či ponížení a jde pouze o hříchy sexuální, ostatní prohřešky, jakkoliv vážné, nepovažují Huicholové za nutné odstranění před cestou do země předků. Důvodem tendence zbavit se sexuálních prohřešků je snaha dostat se do stavu nevinnosti a čistoty a zároveň vypořádat se tak s případnou záští. Každý Huichol musí předstoupit před mará'akame a vyjmenovat všechny své sexuální partnery, které za život vystřídal a to v přítomnosti ostatních i svého druha či družky. Za každého sexuálního partnera uváže mará'akame uzal na provázku, který pak na konci obřadně spálí. Touto rituální zpovědí musí projít každý i malé děti, ačkoli u nich se nepředpokládá, že takto zhřešili. Pokud by někdo zalhal či odmítl prozradit všechny jména, byla by tak ohrožena celá pouť a bohové by poutníky mohli krutě potrestat hrůznými peyotlovými vizemi či dokonce šílenstvím. Celý rituál se odehrává ve velmi živé, rozmařilé a humorné náladě, aby se tak nikdo necítil zahanben a atmosféra se odlehčila. Na konci mará'akame svým posvátným chomáčem peří z každého smete hříchy, které symbolicky spálí oheň, zároveň hříšník nezůstává pasivní a do ohně ze sebe třesením shazuje všechny pomyslné nečistoty a obrací také své váčky a brašny naruby, než se opět vrátí mezi ostatní peyoteros na určené místo. Po skončení zpovědi se všichni sesednou kolem ohně a spálí provázek s uzly představujícími hříchy. Následně kouří tabák a veselí se, zpívají písně, chvalozpěvy, tančí kolem ohně atd.

Za úsvitu poutníci odchází do Wirikuty. Ještě naposledy se prověřuje, že se na nic nezapomnělo, že v zavazadlech jsou všechny potřebné rituální předměty a obětiny a všichni mají řádný oděv. Každý si od posvátného ohně zapálí svíci, mara'akame drnká na třetivu luku a ti, kteří se nevydají na cestu, vytvoří jakýsi koridor, kudy poutníci projdou při odchodu a tím se rozloučí. Nálada je opět velmi slavnostní a všichni vzlykají a přejí si, aby pout' byla úspěšná.

První zastávka se uskutečňuje na místě zvaném La Puerta. Huicholové toto místo nazývají Vagina (Myerhof, 1974:139) a považují jej za oblast, kde vše začíná. Poutníci musí vystoupit z dopravního prostředku se sklopenýma očima, pokleknout do polokruhu a mara'akame provede očištění opět svazkem peří, kterým houpá ve vzduchu a zároveň zařikadlem. Nakonec všem primeros zaváže oči.

Celá cesta a zároveň všechny večery se odehrávají v bdělosti, nikdo nesmí usnout, večer se vypráví mytologické příběhy a zpívají písně a vždy se určí skupinky osob, které se starají o to, aby nevyhasl oheň.

Další posvátné místo, které je nutné navštívit se nazývá Tatei Matinieri. Poutníci se k němu musí dostat před úsvitem, aby „pomohli“ přijít Tayaupá, Slunci. Ve skutečnosti se jedná o místo, kde se nachází několik kaluží s ne příliš čistou vodou, řada pramenů vedle mokřin a ohromný osamocený strom. Huicholové věří, že voda je posvátná, proto následuje rituální pomazání touto vodou. Ti, co mají zakryté oči, jsou pobídnuti k odstranění šátku, aby si mohli prohlédnout posvátnou krajinu. Každý Huichol cítí ohromení a fascinaci krásou krajiny, kde přebývali jeho pradávni předci, ačkoliv jde jen o holou, pustou poušť. Poté každý poutník směrem k nebi ukazuje, co přinesl bohům jako dary a do předem určených nádob je nahromaděna voda z posvátného místa. Tato posvátná voda se pak využívá při mnoha obřadních rituálech i k dalším účelům jako například pro ochranu dobytka, k léčení atd. Huicholové věří, že na tomto místě bohové projeví svoji přízeň a přislíbí jim úspěšný lov a bezpečný návrat domů, a proto se z Tatei Matinieri vrací v dobré, rozmarné náladě.

Dále se peyoteros vydávají na cestu k místu, kde roste pouštní vavřík, uxa (Myerhof, 1974:147), aniž by je opustila veselost. Od této chvíle vše dostává jiné jméno, věci jsou nazývány dokonce svými protiklady (sůl cukrem, voda tequilou atd.).

V oblasti Real de Catorce se opět celá výprava musí zastavit, aby se pokusili najít jelení stopy, jelikož věří, že na místě, kde se objevují, roste i peyotl.

Nedaleko před Wirikutou se odehrává další rituál – uzlování. Mara'akame vytáhne ze svého toulce posvátný provázek, kaunari (Myerhof, 1974:151), který mezi všemi poutníky předává v kruhu. Poté každý z nich předstoupí před mara'akame, poklekne a šaman za každého uváže uzel na kaunari, což představuje účast každého na peyotlové pouti. Od této chvíle jsou jedno tělo, jedna duše, všichni ve shodě, všichni spojeni stejnou vírou a přesvědčením, všichni mají stejný cíl. Tento stav je pro úspěšný průběh lovu velmi důležitý, neboť bohové poznají, jak se poutníci cítí, jaký mají vzájemný vztah a s jakými úmysly přicházejí.

Po dosažení hranic Wirikuty se opět všichni rozptýlí do okolí, aby se pokusili najít stopy jelena. Jejich chování se podobá skutečnému stopování zvěře, chodí velmi tiše, po špičkách, nadzdvihávají každý list či větévku, aby našli malou šedozelenou rostlinu, která roste jen nevýrazně nad zemským povrchem, a proto je velmi snadné ji přehlédnout. Pokud se jim nepodaří stopy nalézt, pokračují na jiná místa dále do hor.

V okamžiku, kdy peyotl naleznou a vystopují, mara'akame ho musí obřadně ulovit. Vytáhne svůj posvátný šíp a zamíří směrem na peyotl. Některé skupiny střílí šípem přímo do rostliny, některé nikoliv. Nakonec se všichni shromáždí kolem peyotlu s dary, které mu přinesli, obětinami, svícemi, posvátnou vodou atd. Poté následují dlouhé chvalozpěvy, kde se všichni peyotlu představují, jmenují bohy, které reprezentují a rozmlouvají s ním. Projevují emoce, pláčou, vzlykají a truchlí nad peyotlem. Mara'akame vytáhne šíp a se zbytky tekutiny, která na něm utkvěla, s jelení krví, pomaže všechny zúčastněné. Dotkne se jejich čela, tváří, očí a nakonec hrudi. Následuje velmi opatrné vyjmutí peyotlu ze země, kdy mara'akame rostlinu odřízne nožem tak, aby v zemi zůstaly zbytky kořenů, a aby mohl jelen ze svých kostí opět vyrůst. Kaktus se odborně očistí o rozporcuje na drobné plátky, které mara'akame klade do úst poutníkům. Poté se všichni vydají do okolí hledat další kaktusy. Každý nalezený kaktus je velmi opatrně a obřadně vyjmut ze země a vložen do košíku. Když huicholové naplní všechny své košíky, musí místo rychle opustit, protože jim hrozí velké nebezpečí. Navečer se všichni shromáždí u ohně, konečně se mohou najíst a usnout. Další den se vše opakuje, aby se nasbíralo více peyotlů, které pak po návratu peyoteros sdílejí s těmi, co zůstali doma, část přesadí do své osady a část je prodána indiánům Cora, kteří také konzumují peyotl, ale nesbírají ho.

Po nashromáždění dostatečného množství se všichni opět spěšně vrací do tábora, kde se opakují rituály kroužení kolem ohně, očišťování, krmení ohně a „modlitby“. Každý se kochá svým úlovkem, probírá a třídí kaktusy, čistí a pečuje o ně. Čištění peyotlů probíhá opět obřadně, pečlivě, segment po segmentu odjímají Huicholové veškeré nečistoty a zbytky kořínků. Ani kousek nesmí zůstat na zemi. Pozůstatky po očištěných peyotlech sbírají do části svého oblečení. Poutníci dokonce s kaktusy promlouvají, nazývají je různými jmény a to vše s velkou láskou a náklonností. Poté každý vybere svůj nejlepší úlovek a obřadně je společně snědí. Sbírání, čištění a balení peyotlu je velmi časově náročná a pečlivá práce. Když je vše připraveno, každý si svůj úlovek musí přerovnat do košíku a ty nejlepší peyotly položí do středu koše, ostatní kolem nich do soustředných kruhů. Vrstvou po vrstvě se zaplní celý košík. Peyotly mezi sebou nemají mnoho místa, aby se během cesty domů nerozsypaly. Všechny zbytky po čištění se nashromáždí na jedno místo a uloží do křoví nedaleko tábora na takové místo, aby se k němu nedostala zvěř. Jak již bylo řečeno, Huicholové věří, že tyto zbytky představují kosti, ze kterých vyrostou další rostliny. Několik kaktusů se mezi sebou prováže a připevní na parohy Kauyumariho, které Huicholové jako posvátný předmět nosí všude s sebou.

V noci pak dochází k větší konzumaci peyotlu v množství, které umožňuje vize. Poutníci se shromáždí k ohni a vyprávějí si o barvách a stvořeních, která mají možnost spatřit. Pouze mara'akame o svých vizích nevypráví a prožívá je o samotě, neboť jen jeho vize mají hlubší význam, zatímco vize ostatních jsou jen pro spatření krásy. Obyčejní lidé po pozření peyotlu slyší hudbu, vidí drobná zvířata, krásné barvy a příležitostně i stvoření, o kterých se vypráví v mýtech. Oproti tomu mara'akame dostává zprávy od bohů, mluví s Tatewarím, Tayaupá ho učí správné názvy a významy věcí kolem něj, varuje ho atd.

Ráno musí všichni opustit Wirikutu, probíhají poslední přípravy na cestu domů a všichni jsou unavení, špinaví, ale spokojení se svým úlovkem. Nálada je pochmurná, protože musí odejít z posvátné země. Cestou zpět všichni odpočívají, jen mara'akame musí zůstat stále bdělý, aby je ochránil. Pouť pro něho byla zvláště obtížná a stála téměř všechny síly, několik nocí nespál, nejedl a sílu mu dávala jen víra, kterou v něj peyoteros mají. Po návratu domů poutníci naleznou vše ve stejném pořádku, jako když odcházeli. Ti, co zůstali doma, se starali o oheň a čekali na jejich příchod se zapálenými

svícemi. Před přivítáním opět proběhne rituál kroužení kolem ohně. Poté mara'akame předá těm, co zůstali, mísu s posvátnou vodou a začne zpívat a děkovat bohům za to, že jim umožnili vrátit se v pořádku domů a přinést bohatý úlovek.

Automaticky se přestanou používat po cestě vymyšlené názvy pro věci, které člověk v běžném životě užívá, Huicholové opět získávají svá pravá jména, již nejsou bohy, ale jen obyčejnými a vděčnými smrtelníky. Koše s nasbíranými peyotly se umístí vedle ohně a úlovek rozdá všem zúčastněným. Konzumace již probíhá naprosto všedně, bez speciálních rituálů a bez sdílení. Do domácího ohně se pak obřadně vloží všechny zbytky jídla, jehož kousky byly pro tuto příležitost během pouti uchovávány. Poté mara'akame vyjme ze svého toulce provázek, který představuje jednotu všech poutníků. Všichni si sednou do kruhu a provázek dvakrát mezi všemi koluje. Mara'akame následně každého ve správném pořadí osloví a rozváže uzel, který ho představuje, protáhne provaz přes oheň a znovu ho vloží do toulce, kde má své místo. Dále každému z poutníků vloží do úst špetku soli, která byla během pouti zapovězena a tím se ruší i všechna ostatní omezení.

1.17. Ceremonie po návratu z peyotlové pouti

Prvním obřadem, který se koná několik týdnů po návratu z Wirikuty je opět očistný obřad, kdy dochází k odstraňování všech pozůstatků Wirikuty, které mohly bezděčně ulpět na přinesených kaktusech. Huicholové věří, že věci posvátné a věci běžně užívané by neměly přijít do styku, protože jinak by došlo k znesvěcení obou. Během tohoto rituálu dochází k rekapitulaci celé pouti, mara'akame zpívá písně, které zpíval během putování, připomíná místa i rituály a samozřejmě dochází i ke konzumaci peyotlu, ale ne obvyklým způsobem, nýbrž jakési směsí peyotlu a posvátné vody z Tatei Matinieri. Mara'akame oslovuje božstva a ptá se jich, jestli byli spokojeni a tím si vlastně zajišťuje možnost opět navštívit Wirikutu. Ráno probíhá další rituál. Vytvoří se směs žluté barvy z vavřínu sebraného během pouti a natře se na tváře poutníků do tvaru kulatého květu, který představuje peyotl. Dále pod vedením mara'akame se vytyčí určitá místa v kukuřičném poli, která symbolicky darují jednotlivým bohům. Několik dní poté nastává čas, kdy proběhne lov na jelena. Jelen však musí být chycen do pastí, nesmí se použít žádné střelné zbraně ani luk a šípy, protože před smrtí je nutné

s jelenem promlouvat a vysvětlit mu okolnosti. Huicholové věří, že není nezbytné jelena pronásledovat, ale že sám Tatewarí povede jeho kroky do připravené pasti, pokud tomu tak má být. Jelen tedy sám vkročí do pasti a položí se na zem s vědomím, že zemře. Lovit jelena smí jen abstinující muži, kteří se zřekli tělesných rozkoší. Musí být oděni do svého nejlepšího oblečení, které je řádně vyzdobeno v podobném duchu jako kostýmy, ve kterých Huicholové absolvují cestu do Wirikuty.

Nejdůležitější část představuje jelení krev, která symbolizuje výživnost a plodnost, a proto se používá k posvěcení zrna a zároveň je roztírána na rituální předměty. Právě toto chování vysvětluje jednotu jelena, kukuřice a peyotlu.

Huicholové nemají nijak pevné a strukturované sociální vazby. Již to, že jsou Huicholové z nich dělá příbuzné, a proto se jednoduše příbuzenskými svazky nezabývají. Odlišnost se projevuje v případě skupiny poutníků. Jejich svazek sice přetrvává jen během peyotlové pouti, což symbolicky vyjadřuje i rozvázání uzlů na provázku po návratu z Wirikuty, ale přesto pomyslné spojení trvá ještě po dobu pěti let. Formálně končí, protože vzniklo za účelem propojení srdcí a myslí všech účastníků, to ale v reálném životě není zcela možné, a proto konec pouti znamená i formální přerušování. Po již zmiňovanou dobu pěti let však stále mezi sebou poutníci užívají svých božských jmen a dokonce při různých obřadních rituálech darují bohům obětiny, které jim určila peyotlová pout', a proto je velmi žádoucí, aby se i nadále při těchto příležitostech scházeli, aby jejich obětiny nadále tvořily jednotu. Po pěti letech se může ale zároveň nemusí vše změnit. Pokud člověk již nechce obětovat danou věc, může tuto úlohu přenechat jinému.

Posvátné propojení jelena, kukuřice a peyotlu

Huicholové tvrdí, že jelen, kukuřice a peyotl tvoří jednotu, která představuje je samé, jejich život, a právě proto zaujímá tato symbolika tolik důležité a výsadní postavení.

1.18. Jelen

Jelen je mezi Huicholy považován za posvátné a magické zvíře. To on jim daroval peyotl při prvním Lovu a objevuje se i během následujících lovů přinášející peyotl, o kterém se říká, že roste tam, kam posvátný jelen vkročil, z jeho stop nebo že vyrůstá přímo z paroží či ocasu. Během lovu na peyotl ho může spatřit pouze mara'akame, ostatní poutníci vidávají pouze stopy, otisky v písečném povrchu pouště. Jelen přichází z nebes a v místě, kam sestoupil, lidé najdou peyotl, který musí vysledovat a zastřelit.

Jelen představuje zvíře, kterému každý Huichol projevuje vděk, protože jim daroval krev a peyotl. Jeho krev symbolizuje plodnost a úrodnost, umožňuje kukuřici růst a dává jí výživnou hodnotu. Krev pomazaná na rituální předměty z nich dělá posvátné a schopné komunikace s bohy, jinými slovy dává obyčejným věcem magickou moc, která se nazývá mana, orenda, manitou, charisma, baraka atd. Nelze opomenout, že v dobách, kdy se Huicholové zaměřovali na lov, představoval jelen hlavní zdroj obživy, i proto v něm tedy vidí tak mocnou sílu. V dnešních dobách se volný výskyt tohoto zvířete velmi zredukoval a Huicholové se naučili nahrazovat jelení krev krví jiných zvířat, ale ani tento fakt neubírá jelenu na důležitosti. Huicholové se stále ztotožňují s jelenem, nazývají ho bratrem, promlouvají s ním před jeho smrtí, aby pochopil nutnost skonu, jsou přesvědčeni, že vyšší síly mají pro úspěch lovu daleko větší význam než skutečné vlastnosti lovce. Věřící, že jelen ve skutečnosti neumírá, ale dochází k jeho znovuzrození z kostí, které k tomuto účelu pečlivě uchovávají, mara'akame se ztotožňuje s jelenem, věří, že jelen může létat atd. Toto zvíře tedy zaujímá ústřední postavení v huicholském přírodním náboženství, což vyplývá právě z lovecké minulosti kmene. Velmi blízký vztah se ukazuje mezi mara'akame a Maxa Kwaxí-Kauyumari, který jako hrdina, Starší bratr Jelení Ocas, dal Huicholům první

peyotl, ochraňoval je pře zlými kouzelníky a před šílenstvím z pozření durmanu. A byl to právě Kauyumari, kdo se zasloužil o první akt zplození a tím o zvěčnění huicholské rasy.

Jelen představuje ochranné zvíře, společníka a asistenta mara'akame, kterému zprostředkovává setkání s Tatewarím a tím spojení mezi světem smrtelníků a božstvy. Ukazuje Huicholům, jak komunikovat s bohy a za to mu projevují velký vděk. Po ohni představuje druhý nejvýznamnější symbol a charakteristiku kmenového náboženství. Jak již bylo řečeno, Kauyumari zprostředkovává styk s bohy a podle toho je i charakterizován jako polobůh, poločlověk s lidskými vlastnostmi: chytrý, mazaný, smělý, místy škodolibý, zranitelný, požitkářský a pošetilý, proto k němu Huicholové chovají vřelé city a vděk a ne jen bázeň a bezbřehou úctu, jak tomu bývá ve vztahu k ostatním bohům i k Bohu křesťanskému, který dává pravidla a normy života a teprve po jejich splnění, po smrti, člověk dosáhne jakési satisfakce.

Předměty s jelení tematikou se používají téměř všude. Jelení paroží se váže na střechy tuki a xíriki, na košík mara'akame, aby pomohlo nalézt cestu k peyotlu a pokládají se před nalezený peyotl jako forma obětiny. Jelení kůži se zdobí kreslo mara'akame a používá se i na výrobu toulců na posvátné šípy a jako blána na bubíncích mara'akame. Posvátné šípy, kterými šaman disponuje, jsou také přirovnávány k jelením parohům, které Tetewarí položil v pradávných dobách na hlavu jelena. Šípy upevněné na pokrývkách hlavy všech hikuritámete mají více funkcí a významů, nepředstavují pouze jelena a komunikaci s bohy, ale slouží také ke komunikaci s těmi, kteří se nevydali na peyotlovou pouť a starají se o domácí oheň. Jelení šourek se používá jako váček na tabák, který s sebou na pouť nosí starší a zkušení peyoteros. Kouření posvátného tabáku selského, yé, je výsadou především mužů stejně jako ostatní praktiky spojené s jelenem včetně lovu. Ženy pomáhají pouze při přípravách, vaří jelení polévku a tamales (dušené maso), starají se o jelena chyceného do pastí, ale mnohem více se angažují v rituálech spojených s kukuřicí a peyotlem, ačkoliv toto chování není nikde kodifikováno.

1.19. Kukuřice

Kukuřice hraje ústřední roli v každodenním životě všech Huicholů, je to nynější zdroj jejich obživy poté, co se vzdali loveckého, kočovného způsobu života. Huicholové věří, že kukuřice má svůj vlastní život a svoji duši, vypráví se o ní dokonce v mnoha mýtech a Huicholové se s ní ztotožňují. Kukuřice představuje velmi náročnou plodinu, s kterou se musí velmi opatrně zacházet a vyžaduje velkou péči. Když se člověk o kukuřici stará, pracuje na poli, nesmí mít špatné myšlenky, nesmí zanedbávat svůj úkol a nesmí pochybovat, aby kukuřici neurazil. Úspěšnou sklizeň tedy zaručuje pozitivní myšlení, píle a péče. Toto chování znamená pro Huicholy velmi obtížný úkol, neboť jsou lidmi přelétavými, rádi cestují, pořádají poutě a neradi žijí usedlým životem, ačkoliv si uvědomují, co je důležité pro přežití. Ochota zůstat doma a pečovat o úrodu se u huicholských žen považuje za velkou ctnost, ačkoliv výslovně nedochází k jejímu prosazování. Kukuřice figuruje v mnoha mýtech, často se k ní přirovnávají krásné ženy a silní muži, k jejím pestrým barvám pak peyotlové vize. Symbolizuje doménu především žen a dětí, které také v rituálech týkajících se kukuřice hrají hlavní roli. Práce na poli je však společná a ta nejtěžší práce při setbě a především přípravě polí striktně vyhrazená mužům.

Pro příklad jeden s Huicholských mýtů o kukuřici, o tom, jak se její pěstování dostalo mezi Huicholy :

Před mnoha lety žila jedna osamocená žena, Werikame, která vychovávala malého chlapce. Matka i syn byli velice hladoví a neměli čím se uživit. Jednoho dne chlapec zašel do lesa a uslyšel hlas holubice, Tatei Kúkurú Uimari, Matky Kukuřice. Chtěl ji zastřelit, aby měli co jíst, ale holubice ho přemluvila, aby ji nechal žít a následoval ji do jejího příbytku, do místa, kde najde kukuřici. Když přišli do jejího domu, věnovala mu holubice mísu plnou jídla, kterou nebylo možné nikdy vyprázdnit. Cokoliv snědl, znovu se v míse objevilo. Holubice četla jeho myšlenky, jak si později uvědomil, a proto mu dala tuto mísu, aby se dostatečně nasytil. Poděkoval jí a ona slíbila, že mu na cestu dá kukuřici i pro matku. Předstoupilo tedy před ně pět dcer, kukuřic, každá jiné barvy. Holubice je vyzvala, aby samy zvolily, která z nich s chlapcem odejde. Ani jedna se však neobětovala. Matka je tedy dlouho plísnila a vysvětlovala, že nemohou chlapce nechat hladového, až náhle nachová kukuřice souhlasila, že s chlapcem odejde.

Holubice ještě na cestu chlapce upozornila, že dceři musí postavit obydlí a v jeho středu vytyčit místo, kam kukuřici usadí. Chlapec souhlasil a vydali se tak na cestu domů. Doma se matka velmi podivovala, s kým že se to synáček vrátil a plísnila ho, že přivedl domů další osobu, kterou budou muset živit, a že měl přeci přinést kukuřici, ne další hladový krk. Chlapec ale matce vysvětlil, že dívka, kterou přivedl, je kukuřicí, a že se o ni musí náležitě postarat. Od té doby se jim začalo dobře dařit. Dívka s sebou přinesla mnoho kukuřice, kterou mohl chlapec zasít. Vydal se tedy na pole a poučil matku, že nemá nechat dívku pracovat. Matka souhlasila, ale nedokázala se ubránit špatným myšlenkám a výčitkám vůči dívce, která posedávala, zatímco ona velmi těžce pracovala. Dívka to vycítila a velmi ji to zahanbilo, proto se rozhodla, že matce pomůže s mletím kukuřice. Stalo se ale to, před čím holubice chlapce varovala. Jakmile dívka započala mletí, objevila se všude krev, protože ona sama byla kukuřicí. Když se chlapec vrátil z pole, zhrozil se toho, co spatřil a velmi se rozzlobil na matku. Dívka ještě té noci navždy odešla. Chlapec se rozhodl poprosit holubici, aby se dívka vrátila, ta ho ale odmítla s vysvětlením, že kukuřici může mít jen ten, kdo se o ni správně stará, kdo ji ctí, a pokud se k ní člověk chová jinak, kukuřice od něj navždy odejde a s ní i tolik potřebný zdroj obživy. (Myerhof, 1974)

Většina Huicholských mýtů o kukuřici má podobný obsah a plyne z nich stejné poučení, které má lidem pomoci vyvarovat se lehkovážnosti a nezodpovědnosti vůči plodině, která jim dává možnost přežít.

1.20. Peyotl

Stejně jako kukuřice a jelen představuje i peyotl jeden z posvátných huicholských symbolů, narozdíl od nich se ale peyotl nedá koupit, není možné s ním obchodovat, jinak by ztratil své magické účinky. Aby si Huicholové zajistili dostatečné množství peyotlu do doby, než se uskuteční další pouť do Wirikuty, pěstují si ho sami ve svých osadách, kam část kaktusového úlovku po návratu z Wirikuty umístí. Huicholové i botanicky rozlišují mezi peyotlem, který si přinesli z posvátného místa a tím, který se dá koupit na trzích. Hikúri nazývají dobrý peyotl (*Lophophora Williamsii*), tsuwiri pak peyotl špatný (*Ariocarpus Retusus*). Pouze zkušený člověk dokáže oba druhy mezi sebou rozlišit, obvykle mara'akame. Huicholové si mohou být jistí, že sbírají správný

peyotl pouze pokud ho našli na posvátném místě a sbírají ho řádným způsobem. Pokud člověk pozře špatný peyotl, může se dokonce stát, že propadne šílenství, jeho konzumaci totiž doprovází velmi hrůzostrašné vize a zážitky. Člověk vidí škorpióny, jedovaté hady, nebezpečná zvířata, není schopen chůze a může se dokonce stát, že poraní sebe nebo kohokoliv jiného. Účinky jsou podobné jako při požití durmanu. To, že člověk sní špatný druh halucinogenního kaktusu, nemusí být jen výsledkem omylu ale také trestem za to, že před poutí do Wirikuty nevykonal náležité rituály. Poutníci, kteří si uvědomují, že například při očistném obřadu lhali, se trestu velmi obávají, a proto se vždy snaží jíst peyotl o samotě, aby na nich nikdo lež nepoznal. Mara'akame ale na člověku tento špatný zážitek vždy rozpozná a každý takový se pak musí ke všemu přiznat a musí projít očistným rituálem. Peyotl stejně jako kukuřice může číst lidem myšlenky, a proto pozná, když někdo uvažuje zle nebo neřekl úplnou pravdu a takového člověka ihned potrestá.

Výskyt užívání peyotlu lze pozorovat i mimo ceremoniální příležitosti, Huicholové jej mohou konzumovat kdykoliv. Používá se také k léčení, utišení bolesti, nabytí energie, zvýšení odolnosti a odvahy, ve formě obkladů se pokládá na rány. Ve skutečnosti se považuje za všelék. Pokud se užívá rituálně, není to většinou v takovém množství, aby způsoboval vize. Vize náleží spíše mara'akame, neboť pouze jemu se díky nim zjevují poselství. Pokud peyotl ve větším množství konzumují obyčejní Huicholové, je to spíše pro zábavu a toto užívání by se dalo přirovnat k našemu pití alkoholu, tedy pro dobrou náladu a pobavení. Konzumace peyotlu není nikomu zapovězena, dokonce ani dětem. Pokud se konzumuje s cílem způsobit vize, musí se konzumovat velmi opatrně a s náležitou přípravou, aby nevyvolala letargii či nevolnost. Člověk se v takovémto případě musí vyvarovat jídlu a tekutinám minimálně den před konzumací a zpočátku potřebuje klid a přítmí, aby se tak zajistil hladký průběh událostí po požití peyotlu.

Je tedy zcela evidentní, že jelen, kukuřice a peyotl představují velmi úzce propojený svazek a všechny tyto symboly pro Huicholy velmi mnoho znamenají. Jejich existence a užívání představují vzájemnou závislost. Kukuřice by nemohla růst bez jelení krve, jelen by nemohl být zasvěcen Slunci, pokud by se neuskutečnil lov na peyotl, speciální obřady pro podporu úrodnosti by se nemohly odehrát bez peyotlu,

který je k jejich průběhu potřebný atd. Každý obřad je závislý na těchto třech symbolech a jejich přítomnost tvoří huicholský náboženský kalendář, uzavřený kruh.

Vše souvisí s historickým vývojem a tím, jak Huicholy dnes ovlivňuje jejich minulost. V dobách, kdy žili kočovným způsobem života, byla pro jejich přežití důležitá zvěř, tedy jelen. V tomto období byla společnost striktně patriarchální, protože výsada lovit představovala záležitost pouze mužů a to bez výhrad. Huicholové se v těchto dobách pyšili naprostou svobodou, nepotřebovali vlastní území a nebyli na nikom a na ničem závislí, dokonce ani počasí nemohlo ovlivnit úspěšnost lovu. Při každém úspěšném úlovku zažívali obrovské vzrušení a pýchu, každý lovců obdivoval a vzhlížel k nim. Pak ale přišla kolonizace a Španělé začali obsazovat území a lovci potulující se obsazeným územím jim byli nepohodlní, snažili se je proto odkázat na vytyčené území. Španělští kolonizátoři měli také problém s užíváním peyotlu. Jakožto vyznavači křesťanství nemohli tolerovat něco, co považovali za sprosté rouhání. Nejvíce jim vadilo, že pro Huicholy malý pouštní kaktus představuje inspiraci a poučení, tedy výsady křesťanského Boha. Huicholové tak ztratili volnost a museli najít jinou alternativu, jak se uživit, jak přežít. Po dlouhé roky se učili usedlému zemědělskému způsobu života po vzoru ostatních indiánů, lovecké zvyky ale zčásti přetrvaly. S přechodem k zemědělství se začalo měnit i společenské uspořádání, lovci už neznamenali ty nejdůležitější, protože Španělé Huicholům odebrali neohrazené území k lovu a tak se stávalo, že na určitých územích se zvěř jednoduše přestala vyskytovat. V těchto dobách se do popředí dostávají také ženy, protože jejich výsadou je starost o půdu a o úrodu. Obživa se nepovažuje dále jen za výsadu mužů a ženy se tak stávají důležitými. Nastalo období kukuřice jako plodiny, která umožňuje Huicholům přežívat díky schopnosti růst na území, kde pobývají, pokud se o ní náležitě a svědomitě starají. Na kukuřici se ale zčásti pohlíželo rozpolceně, neboť neznamená pro Huicholy původní plodinu, ale cizinku, rostlinu pocházející od „Ne-huicholů“.

Ze zmíněných tří symbolů představuje ten nejzajímavější pouštní kaktus peyotl, jelikož zprostředkovává Huicholům něco výjimečného a díky němu se i oni stávají výjimečnými a odlišnými od ostatních. U ostatních kultur existuje stejně jako u Huicholů způsob, jak opustit realitu, ale žádná z kultur k této skutečnosti nepřistupuje stejným způsobem jako Huicholové. Peyotl není rostlina, která by se musela konzumovat nuceně, nemá poskytovat nějaká vysvětlení ani pomáhat k legitimizaci

náboženství, a dokonce nemá ani vedlejší účinky, člověk si na ní nevytvoří závislost a nevzbuzuje agresi jako například alkohol. Symbolizuje rostlinu posvátnou ale přesto začleněnou do všedního života jednotlivce. Nepředstavuje naprosto všední entitu pozemské povahy jako například kukuřice, ale zároveň není ani nehmatatelná jako posvátný jelen. Huicholové peyotl považují za esenci, za podstatu bez níž by neměli svoji identitu.

Všechny tři entity symbolizují dohromady jednotu a postupný historický vývoj od loveckého způsobu života a patriarchální společnosti, nezávislosti, dobrodružství a svobody až k nutnosti usadit se, pracovat, naučit se pravidelnosti, domestikaci, sdílení a péči.

Peyotl je entita, která vše spojuje, která umožňuje věčný návrat, jak jej popisuje Eliade. Během pouti za peyotlem se Huicholové navrací do minulosti, která se traduje v mýtech, navrací se do období prosperity předků. Pokud se rozvzpomeneme na to, co praví mýty, pochopíme, proč se během pouti do Wirikuty u Huicholů tolik střídají emoce. Oni se nesnaží toto střídání emocí jakkoliv dramatizovat, oni ho naprosto reálně prožívají, neboť jsou si vědomi, jak žili jejich předkové a vykonáním peyotlové pouti se mezi ně skutečně navrací. Wirikuta znamená zemi posvátnou, zemi, která nabízí uspokojení a hojnost, představuje dobré časy, ale také zároveň místo, odkud byli prapředci nuceni odejít, proto se během pouti střídají pocity radosti až téměř extáze, kdy Huicholové znovu poznávají zemi svých předků s žalem a pláčem, když si připomenou, že museli odejít. Stejně jako se vyvíjel život od loveckého k zemědělskému. Wirikutu nebo spíše představu o této zemi lze přirovnat ke křesťanskému ráji, k místu, kde žili lidé ve shodě jak mezi sebou, tak se zvířaty, všichni mluvili jedním jazykem, žili ve vzájemné souhře a rovnosti. Stejně jako se v Bibli objevuje motiv prvotního hříchu i v huicholské mytologii je tento převrat patrný, aniž by měla cokoliv společného s křesťanstvím. Postupem času došlo ke stratifikaci a hierarchizaci, rozlišení mezi člověkem a zvířetem a také mezi mužem a ženou, lidé se stali smrtelnými a jako smrtelní se začali chovat. Museli si obstarávat potravu, tedy lovit zvířata a začít se rozmnožovat, aby nevyhynuli. Stali se tak závislími na přírodě, dospěli. Tedy stejně jako ve vývoji jednotlivce, kdy se každý člověk jednoho dne musí osamostatnit a postarat sám o sebe, byli i prapředci nuceni opustit „ráj“, ztratili svoji nevinnost, svoje božství. A i když Wirikuta představuje místo, kde prapředci žili v naprosté blaženosti,

představuje pro dnešní Huicholy také velké nebezpečí. Všichni poutníci a obzvláště primeros podstupují riziko, že ztratí svoji duši, protože ta se vždy rozvzpomene na doby, kdy vše bylo harmonické a mohla by za tímto cílem, ze snahy znovu nabýt blaženosti, opustit smrtelné tělo. Zároveň se jedná o v přeneseném významu jakousi formu incestu, protože Wirikuta, země předků, je vnímána jako matka. Toto pojetí se podobá Freudově názoru, že chlapec v určitém věku dospěje do fáze, kdy se chce stát druhem své matky (Oidipův komplex). Huicholové skutečně Wirikutu nazývají Zemí, kde přebývají naše matky a vstup do ní ohraničuje místo, které nazývají Vagina. Wirikutu přirovnávají k děloze, tedy skutečně k místu, kde jim jako nenarozeným bylo velmi dobře.

Huicholové věří, že jednou se vše opět navrátí do původního uspořádání, a proto dochází také k pojmenovávání věcí odlišnými jmény, než se používají běžně, během pouti do Wirikuty. Věci v pradávných časech měly naprosto jiná jména a Huicholové dokonce věří, že vše bylo opačné. Opět se tedy dostáváme k tématu věčného návratu, jak o něm mluví Eliade. Wirikuta pro Huicholy představuje staronový začátek, začátek původního, správného uspořádání, začátek konce současného světa, zlom, kdy se vše vrátí do původního řádu, kde neexistují žádné rozdíly.

Huicholové nemluví o bohatství po materiální stránce, ale přesto se za bohaté považují a to díky své mytologii a symbolismu, který v jejich kultuře stále přetrvává.

Native American Church

Native American Church je jméno pro peyotlové náboženství ve Spojených Státech a Kanadě. Jde o obnovující hnutí, jehož kořeny bychom dohledali v Oklahomě v roce 1880. Ke zrodu Native American Church se sídlem v El Renu, jak ji známe nyní, došlo 10.10.1918. Původní název Firstborn Church of Christ převzal mormonský misionář a presbyterián Jonathan Koshiway z Bible. Mnoho příslušníků bylo již v minulosti pokřtěno a tak v podstatě šlo o Bibli podepřenou obranu peyotlu jako svátosti srovnatelné s chlebem a vínem. Vytvořila se správní rada, kde každý kmen má dva zástupce. Používaným jazykem byla angličtina. Členové rady se navzájem považovali za bratry (členství ve smyslu bratrství), velký důraz kladli na manuální práci a na tradici peyotlu. Alkohol byl úplně zakázán, neboť věřili, že jen samotný peyotl léčí. Zakládací listina dokonce tvrdí, že jen prostřednictvím posvátného kaktusu lze dospět Pravdy a Odhalení podstaty.

Za členství se platí příspěvek deset dolarů za rok a vydávají se členské karty a tisknou letáky. Vždy poslední listopadový pátek se v El Renu koná výroční shromáždění.

V roce 1955 se přidali další dva celky z Kanady, což přineslo úplné propojení. Za prvního předsedu si zvolili Franka Eagla z kmene Ponca. V organizační hierarchii byl dále viceprezident, tajemník a pokladník.

Zajímavé je, že v řadách zakladatelů nestáli jen Indiáni ale také bílí muži jako jejich opora. Usilovali o náboženskou svobodu navzdory snahám vlády, jejíž cíl byl přírodní náboženství úplně vymýtit. Typická pro ně byla konzumace peyotlu a pití jeho odvaru během každotýdenních obřadů trvajících celou sobotní noc, neboť peyotl obsahuje látky, které kromě nevolnosti a pocitů slabosti způsobují bdělost.

První popis peyotlu následoval po Španělských výbojích v Mexiku. Poprvé jej jako rostlinu charakterizoval a popsal španělský františkánský mnich a misionář Bernardino Sahagun v roce 1560. Botanická charakteristika pak následovala v roce 1638. Zasloužil se o ní Francisco Hernandez, dvorní lékař španělského krále Filipa II., který byl do Nového Světa poslán, aby studoval léčitelství mexických indiánů. Paradoxně první kresba se objevila až za více než 200 let, v roce 1845, kdy ilustraci

peyotlu v časopise publikoval francouzský botanik Charles Lamaire. Lamaire dokonce navrhl i botanické jméno, *Echinocactus Williamsii*, toto jméno se ale neujalo. Pojmenování kaktus dostal až v roce 1894 od Johna M. Coultera, *Lophophora Williamsii*, podle chomáčku či chocholky, kterou má rostlina na povrchu (nemá listy, větve ani ostny, je segmentovitě tvarovaný a na povrchu jej zdobí šedobílé chomáčky).

Samotný název „peyote“ je odvozený z mexické větve Uto-Aztéckého jazyka Nahuatl, od slova *peyutl*, které v překladu znamená hedvábný zámotek. Domorodci je většinou nazýván *hikuri* či *hikuli* ale je možné nalézt i jiná pojmenování. Komančové používají výraz *wokowi* či *wohoki*, kmen Delaware *biisung*, Kiowové *seni*, Apačové Meskalero *ho*, Navajové *azee*, Omahové *makan* atd. (Crawford, Kelley, 2005). Tato pojmenování se často používají a jsou překládána ve významu lék.

Mezi omyly tradované mezi Španěli patřilo přesvědčení, že peyotl se kouří nebo že je to houba. Často byl zaměňován s meskalem, druh agáve a s rostlinou *Sophora Secundiflora*, neboť se vyskytuje ve stejné oblasti (paradoxně se ale peyotlu vůbec nepodobá).

Se zrodem Native American Church započaly jak laboratorní, tak etnologické studie, mnohem více se badatelé a etnologové zaměřili na zkoumání používání této rostliny k rituálním účelům domorodých kmenů (James Mooney u kmene Kiowů a Komančů a poté C. Lumholz u mexických Huicholů, kteří jsou pravděpodobně nejsilnějšími nositeli peyotlistické tradice). Zároveň byly popsány v rostlině obsažené alkaloidy : anhalonidin, anbalovin a zvláště meskalin způsobující barevné vize, ostatní alkaloidy způsobují představy sluchové a hmatové. I přes svoje účinky, zřetelně halucinogenní, se členové Native American Church brání jeho zařazení mezi halucinogeny.

Členové Native American Church, stejně jako Huicholové, jak je popisuje Lumholz, rozeznávají dva druhy peyotlu. Prvním druhem je *Lophophora Diffusa* rostoucí v okolí Queretaru v Mexiku, a druhým pak *Lophophora Williamsii*. První neobsahuje meskalin, druhou se vláda Spojených Států snažila po staletí potlačit. Nutno poznamenat, že v dobách, kdy byl peyotl zkoumán evropskou vědou, jedna z předních farmaceutických firem v Americe, Parke, Davis a Co objevila, co každý nativní Američan již dlouhou dobu věděl, a sice homeopatickou hodnotu peyotlu jako léku.

Členové Native American Church se ale samozřejmě nezaměřují jen na obřady, ale věnují se také řadě řemesel. Vyrábějí různé kovové ornamenty, náušnice, korále, spony, přívěsky, ozdobné rituální předměty, barevné oblečení, nádoby z tykví, malují na tkaniny barevné obrazce (inspirace vizemi, typické pro Huicholy) atd.

V indiánském prostředí lze rozeznat dvě odvětví Native American Church. První odvětví tvoří kmeny Kiowů a Komančů, nazývá se Tipi Way a je pro ně typický obřad Half-Moon Rite. Nejznámějším představitelem a zástupcem byl Quanah Parker, míšenec z kmene Komančů, který byl velmi těžce poraněn býkem a z horeček vyléčen peyotlem. Druhou větev tvoří kmeny Caddo a Delaware, jde o Big Moon a typickým obřadem je Gross Fire Rite. Významnou osobou byl John Wilson, také míšenec, autor tezí o založení Native American Church.

1.21. Peyotlové shromáždění

Typickým rituálem pro nativní Američany jsou právě peyotlová shromáždění. Tyto „schůze“ se konají v indiánských vigvamech (tvar dvanácti úhelníků, údajně symbolizuje podobnost s dvanácti Kristovými učedníky) ku příležitosti jako je narození dítěte, rokováni a přijímání různých návrhů. Pořádají se vždy v noci ze soboty na neděle, neboť neděle je určená k odpočinku po probdělé noci – velká podobnost s pracovním týdnem bílého muže. Při obřadech a setkáních se opakuje magické číslo 4. Často se konají přesně 4 obřady, zpívají 4 písně (ku příležitosti zahájení ceremonie, o půlnoci, při úsvitu a k zakončení). Čtyři jsou také ústřední postavy (Crawford, Kelley, 2005:63). Zodpovědnost za obstarání peyotlu nese tzv. Road Man (Road Chief). Jde v podstatě o předsedu shromáždění či šamana. Mezi jeho neodmyslitelné atributy patří hůlka, zdobená nádoba z tykve, píšťala z orlí kosti a peříčkový vějíř. O hudební doprovod se stará Drum Chief, bubeník vybavený trojnohým, litinovým kotlíkem naplněným vodou, pokrytým zvířecí kůží. Bubínek na spodní straně zdobí sedm kuliček původně získaných obchodem s Evropany, které představují sedmicípou ranní hvězdu, Jitřenku. Číslo 7 zároveň zastupuje sedm indiánských svátostí života: Matka Země, Měsíc, Oheň, Voda, Kukuřice či zrno, Maso a Ovoce. Zajímavý je antropologický poznatek utvořený o paličkách na buben. Antropologové poukazují v tomto případě

na podobnost Native American Church a křesťanství, neboť paličky představují Ježíšovo bičování a zároveň utrpení Indiánů při násilné kolonizaci. Další postavou je Fire Chief (Door Man), mezi jehož nesčetné povinnosti patří stavba pískového oltáře, krmení ohně ve tvaru vigvamu umístěného východně od oltáře, za kterým sedí Road Chief čelem k východu. K této příležitosti Fire Chief kouří cigarety balené z kukuřičných listů, rozděluje a vyprazdňuje plechové nádoby určené k odplivování a zvracení. Poslední ale neméně důležitou postavou je Cedar Chief, jehož úkolem je sypat byliny do ohně a rozdávat šalvěj určenou k provonění prostoru a k léčení.

V minulosti byly obřady výlučně mužskou záležitostí, dnes se jich ale účastní i ženy. I historicky je ale žena při obřadu velmi důležitá. Nejméně jednou za noc se objevuje postava ženy zvaná Water Woman (Crawford, Kelley, 2005) přinášející vědro vody o půlnoci ke vchodu do vigvamu a ráno při úsvitu pronášející modlitbu. Není to ale její jediná úloha. Kromě vody je úkolem ženy přinášet maso (jelení nebo hovězí), kukuřici (dokonce i v pražené podobě) a ovoce. Žena se objevuje také v některých mýtech vyprávějících o původu Native American Church jako osoba, která našla první peyotl.

Na začátku obřadu položí Road Chief největší kus peyotlového segmentu na pískový oltář, který představuje pohoří, kde Peyote Woman poprvé objevila svátost. Peyotl nazývají Father Peyote či Otec Peyotl.

Huicholové versus Native American Church

Pokud se zaměříme na podobnost peyotlových obřadu obou těchto skupin, zjistíme velkou podobnost. Obě skupiny mají posvátné místo, kde dochází k očištění, při ceremonii sedají na zem vedle šamana západně od ohniště, šaman má své asistenty, obřadně pijí vodu, peyotl organizovaně rozmísťují na zem do tvaru představujícího kosmické symboly, mají podobné posvátné symboly (vějíř z peří, bubínek, nádoby z tykve atd.), objevuje se shodná barevná symbolika (posvátnou barvou charakterizující biochemické vlastnosti peyotlu je okrově žlutá, kterou nativní Američané nanášejí jak na své obličej, tak například na nádoby či posvátné předměty), peyotl považují za lék proti hadímu jedu, spáleninám, pro snazší porod, ale také jako prostředek k odvrácení neštěstí atd. Vedle podobností ale samozřejmě také existují rozdíly: u Native American Church není jelen symbolem peyotlu jako je tomu u Huicholů a v Mexiku, nedochází k rituálnímu lovu kaktusu (střelba šípem ve směru rostliny nebo dokonce do ní symbolizuje ulovení jelena), příslušníci Native American Church nepořádají žádné výroční pouti.

Huicholové ale samozřejmě nejsou jediným indiánským kmenem v Mexiku, který užívá peyotl. Mezi peyotlisty dále patří Aztékové, kmen Zacateco, Cora, Apačové Meskalero a mnoho dalších. Všechny indiánské kmeny byly po léta za užívání peyotlu pronásledovány a perzekuovány. Paradoxně k největšímu šíření užívání peyotlu docházelo při pokusu o izolaci indiánů do rezervací, užívání se totiž učili od sebe navzájem.

Historie pronásledování peyotlistů

K zákazu užívání peyotlu došlo v roce 1620 listinou Licenciado D. Pedro Nabarre de Isla: „Zákaz užívání kořenů nebo bylin zvaných peyotl“ (Crawford, Kelley, 2005:606). Peyotl, Indiány používaný k odhalování pravdy, usvědčování zlodějů či k předpovídání budoucnosti, byl označen za příčinu pověrčivosti a postaven tak do opozice proti podstatě čistoty a celistvosti katolické víry. Španělskou katolickou inkvizicí byl dokonce označen za d'áblův výtvar. Došlo k sestavení komise pod správou katolické církve, která měla odhalovat onu hříšnost a nutila lidi k přiznání se spolčenosti s d'áblem (objevovalo se dokonce již před rokem 1620). Peyotl přirovnávali dokonce ke zhoubnému opiu. Existoval dokonce policejní sbor sestavený se samotných Indiánů, jehož agenti měli za úkol potírat užívání peyotlu, hrozby pro katolickou církev. Svoji úlohu sehrála také negativní propaganda, podepisovali se falešné petice o tom, že peyotl způsobuje demenci, předčasný úpadek intelektu a bolestivou smrt.

Takovýto odboj proti peyotlu samozřejmě nezůstal bez odezvy. Hanobící petice se stala impulzem pro formování peyotlistů od Oklahomy k Nebrasce. První skupina pod vedením Alberta Hensleyho si říkala Meskal Bean Eaters. Druhou formaci, Omaha Indian Peyote Society, vedl Jonathan Koshiway, který se obrátil na novou indiánskou víru a sektu pojmenoval Firstborn Church of Christ (Prvorozená církev Kristova).

Vládní snaha potlačit užívání peyotlu se projevila v roce 1913 neúspěšným pokusem zařadit peyotl do zákona proti narkotikům vedle alkoholu. Projevoval se velký tlak na celní úřady, aby zakázaly import kaktusu z Mexika. V roce 1915 odbor zemědělství vyhlášku o zákazu importu dokonce vydal, ale roku 1937 byla zrušena. V roce 1917 poště zakázali doručovat objednávky na peyotl (zrušeno 1940).

Celkem lze dohledat sedmnáct anti-peyotlových návrhů zákona v západních státech mezi léty 1899-1937 plus dalších devět, které se dostaly dokonce do Kongresu. Postoj k posvátnému kaktusu však nelze označit za jednoznačně negativní. Senátor Elmer Thomas se účastnil obřadů a došel k závěru, že peyotl není pro Indiány horší než pro bělochy víno, a že Indiáni ho užívají jen pro obřadní účely.

V roce 1937 se přední antropologové v časopise Science vyjádřili rovněž ve prospěch peyotlu – užíván jen k rituálním účelům, v náboženských příležitostech.

Nicméně státní opatření proti peyotlu vedla k řadě zatýkání a soudních procesů. Lidé, u nichž se v rezervacích našel peyotl, byli obviněni z pokusu o intoxikaci. Jejich obhajoba, že peyotl je posvátný a slouží k vedení lepšího života bez alkoholu nebyla brána v potaz. Trestalo se bičováním a pokutami, což vyvolalo velkou polemiku o spravedlivosti trestů.

Peyotl byl označen za velkého nepřítele : nevychází z tradičních hodnot, vede k sexuální zvrhlosti, intoxikace zabraňuje ekonomickému a hospodářskému rozvoji, způsobuje lenost, lhostejnost vůči výchově dětí, cizoložství, pokoutné obchody, vzpoury a nesváry mezi občany a v rodinách, aroganci, sarkastické chování atd.

Na západě se ale našly i státy, kde se soud tak ostře proti posvátnému kaktusu nevyjádřil, což bylo podpořeno i článkem, který vyšel mezi léty 1959/60 v časopise Times, kde se experti vyjadřují, že peyotl není omamná ani návyková látka a jeho užití má čistě náboženské důvody.

24.8. 1964 Vrchní soud v Kalifornii rozhodl ve prospěch člověka, který nesl obvinění z porušení anti-peyotlové vyhlášky a naopak příkl právo členům Native American Church provozovat jejich náboženství.

Nutno poznamenat, že vládní vyhlášky nebyly jediným nebezpečím pro peyotl. Problémem se stal také jeho výskyt na území, kde měla např. vézt železnice, obchodní cesta či došlo k objevení ropy. S kaktusem se také velmi čile obchodovalo i mimo hranice Native American Church. Velkou oblibu si získal mezi příznivci hnutí hippies. A tak se stávalo, že pro potřeby vyznavačů indiánské tradice se peyotlu nedostávalo.

V roce 1994 Mexický kongres vytýčil území, kde peyotl roste samovolně a příkl ho kmeni Huicholů, aby zde mohli sbírat kaktus pro náboženské použití.

V roce 1978 byl vydán zákon, který zakazuje stíhat členy Native American Church, pokud užijí peyotl k náboženským či obřadním účelům. Mnoho dalších vyhlášek ve prospěch nativních Američanů dokonce podepsal i prezident Bill Clinton. V roce 1994 nejdůležitější z nich zakazuje státům utiskovat nativní Američany, kteří užívají peyotl pro náboženské účely. Po desetiletí snah peyotl a tradice vyhladit se nyní objevují snahy opačné a sice znovu obnovit a zachovat původní indiánskou kulturu.

Zařazení, definice peyotlu

Peyotl byl původně nazýván opojnou tekutinou, božským kaktusem, rostlinou, kterou nativní Američané považují za svátost a nazývají ji lékem, dnes svojí definicí patří mezi narkotika. Antropologové dokonce odmítají všechna pojmenování a řadí jej mezi psychedelika či psychotropní látky.

Zákon z roku 1970 řadí kaktus do stejné skupiny jako meskalin, opium, LSD, marihuanu a psilocybin, tedy mezi halucinogenní látky. Nativní Američané však upozorňují na zneužití takovéto definice, neboť při užití nejde o to změnit stav vědomí, ale o čistě náboženskou věc. Peyotl dle nich nezpůsobuje halucinace v pravém slova smyslu, ale svým uživatelům ukazuje cestu k čistějšímu životu, kde člověk miluje svého bližního a oplývá soucitem. Zcela popírají, že způsobuje halucinace, ačkoliv je tato skutečnost doložena výzkumem, zážitky a písemnými záznamy mnohých antropologů.

O posvátném kaktusu bylo vydáno již mnoho studií, pořízeno velké množství nahrávek, nalezeno mnoho maleb (jeskynní malby dokonce dosvědčují rituální užití peyotlu již v 9. tisíciletí před Kristem).

Přítomnost Native American Church se stala výzvou pro celou Ameriku a její snahu o přechod k multikulturalismu.

Přestože tato organizace je moderní a nemá příliš dlouhou historii (oproti tomu archeologové dokládají, že peyotl se konzumuje již po tisíciletí), je její existence velmi důležitá pro uchování původních indiánských tradic, kmenového náboženství, které dříve stmelovalo nativní Američany. Peyotlismus pro Indiány znamená velmi mnoho, jejich ztracenou identitu. Bílý muž jim vzal území, nechtějí si nechat sebrat i víru.

Dnes se ale v stále větší míře objevuje nový problém. Neindiáni se cítí diskriminováni, neboť podle zákona je jim účast na peyotlových setkáních upřena a nemohou při obřadech vykonávat ani žádnou rituální funkci.

Kmen Diné (Navajos, Navahové)

Navahové obývali jihozápadní území Spojených Států, jde o jeden z největších původních národů čítající více než 250 000 lidí. Žijí v zemi svých předků, mluví svým vlastním jazykem, uctívají vlastní tradice, ale zároveň přejali i mnoho nových kulturních prvků. Pořádají peyotlové ceremonie stejně jako ostatní nativní Američané ale mají ještě další obřady a nevyhýbají se ani křesťanství.

Vliv křesťanství se projevuje v pohledu na peyotl. Představuje pro ne svátost, prostředek ke komunikaci s Bohem. Mají určenou osobu, která se za celý kmen modlí a lidé za ní chodí, aby poprosili o úspěch v oblasti pracovní, ve vzdělání, a aby se jim dobře vedlo (opět podobnost s křesťanstvím). Při peyotlových setkáních se léčí nemoci a lehčí duševní choroby jako například deprese. Obřady vedou ve svém jazyce a vnášejí do nich pro ně typické prvky víry. Tvrdí, že tato setkání vedou k poklesu alkoholismu. Peyotl tedy využívají jako lék života, k tomu, aby žili v rovnováze a jen samými pozitivy. Jako smysl života vidí dlouhé a dobré žití.

Navahové mají společnost uspořádanou matrilineárně (žena jako nositelka kultury, tradice, dárkyně života) a zároveň věří ve svět založený na rovnováze, kde se muž a žena doplňují.

V kmeni se traduje mnoho mýtů o tom, jak se dostali k peyotlu. Jeden starý příběh vypráví o ženě, která putovala se svým kmenem, ale ztratila se. Osamocená a churavá uslyšela hlas, který jí říkal, aby snědla poblíž rostoucí kaktus (peyotl). Žena to udělala a měla vizi, jak se dostane zpět ke svému kmeni, což se také stalo a dále pak všem vyprávěla o léčivých účincích peyotlu.

Jejikož Navahové jsou stejně jako většina ostatních indiánských kmenů peyotlisty, ani oni se nevyhnuli zápasu o náboženskou svobodu. Původně nebyl peyotl jejich ústřední svátostí, tomu se stalo až počátkem 20.století, ale ani tento fakt Navahům neubíral na chuti bránit peyotlové náboženství a dokonce se jako velmi početní stali jedním s nejdůrazněji argumentujících kmenů.

Původně Navahové netvořili kmen, ale šlo spíše o volněji organizované skupiny s běžnými kulturními návyky a vlastním jazykem. Španělé je v 17. století

charakterizovali jako pěstitele kukuřice a lovce pro obživu. V 18. století se seznámili s ovce a koňmi a stali se pastýři a chovateli a zároveň zdatnými válečníky. Vzporovali Španělům i všem ostatním, kteří si je chtěli podmanit a podlehl až v 19. století Američanům, kteří je odsunuli do rezervací a zařadili do asimilačního procesu. I v rezervacích si ale Navahové dokázali časem vybudovat prosperující společnost opět díky chovu ovcí a koní a samozřejmě tvrdou prací, pílí, obratností a dobrou znalostí rituálů a obřadů. Znovu nabytou prosperitu jim ale vláda Spojených Států opět vzala národními úmluvami o půdě a poklesem ceny skopového. V těchto dobách Navahové plně přijali učení o peyotlu v touze o uzdravení a inspiraci a zároveň pro ně znamenalo úsporu peněz, neboť jejich původní propracované obřady byly příliš nákladné.

Závěr

Cílem práce bylo popsat a vystihnout peyotlismus jako fenomén a zasadit jej do širšího kontextu. Vycházela jsem z nemnoha dostupných pramenů (v českém jazyce se zmínky o peyotlismu v odborných studiích vyskytují jen okrajově), přičemž tím stěžejním pro mě byla studie Barbary G. Myerhoff, které se podařilo nejen zúčastnit se přímo peyotlové pouti ale také získat důvěru domorodých Huicholů.

Postupně v jednotlivých částech textu jsem se snažila vystihnout povahu huicholské kultury, pro níž je peyotlismus typický. Byla popsána jejich historie, společenské uspořádání, náboženství, mytologie, božský panteon a rituální užívání peyotlu spolu s propojením role tohoto pouštního kaktusu v kontextu s dvěma dalšími stěžejními fenomény, které nelze od huicholské kultury oddělit, s významem jelena jako posvátného zvířete, prapředka a kukuřice představující možnost existence a obživy v dnešní době.

Během studia dostupných pramenů jsem sama měla možnost poznat, jak je indiánská kultura a způsob přemýšlení a chápání reality složitý a v plném rozsahu vždy propojený s minulostí a tradicemi. Nebylo jednoduché porozumět mentalitě a příčinám chování lidí, jejichž kultura se od té naší v mnoha ohledech výrazně odlišuje bez možnosti osobního kontaktu. Přesto však věřím, že cíl práce byl splněn.

Použitá literatura :

Crawford Suzanne J. and Kelley Dennis F. American Indian Religious Tradition. Santa Barbara, California : 2005. ISBN 1-57607-520-6 (ebook)

Furst , Peter T. Halucinogeny a kultura, Praha : DharmaGaia, 1996.

ISBN 80-85905-20-5

Gottlieb, Adam. Peyote and other psychoactive cacti. Published 1977. ISBN 0-914171-95-X

Hultkrantz, Ake. Domorodá náboženství severní Ameriky : síla vizí a plodnosti. Praha : Prostor, 1998, ISBN 80-85190-77-X

Huxley, Aldous. Brány vnímání. Praha : Maťa, 1996. ISBN 80-86013-18-9

Myerhoff, Barbara. Peyote Hunt : Sacred Journey of the Huichol Indians. Cornell University Press, 1974. ISBN 978-0-8014-9137-5

Pinkson, Tom, Soloway. Květy Wirikuty : Cesta k šamanské síle s huičolskými indiány Mexika. Praha : Volvo Globator, 1998. ISBN 80-7207-199-8

Schultes, Richard Evans. Rostliny bohů. Praha : Maťa, 1996. ISBN 80-86013-04-9

Seznam příloh

Příloha Č1: Fotografie z knihy Peyote Hunt

Příloha Č. 1

Huicholský šaman

Indiánská žena

Zkouška rovnováhy

Rituální kroužení kolem ohně

Poslední jídlo pře odchodem do Wirikuty

Provázek symbolizující spojení poutníků

Primeros kroužící kolem ohně

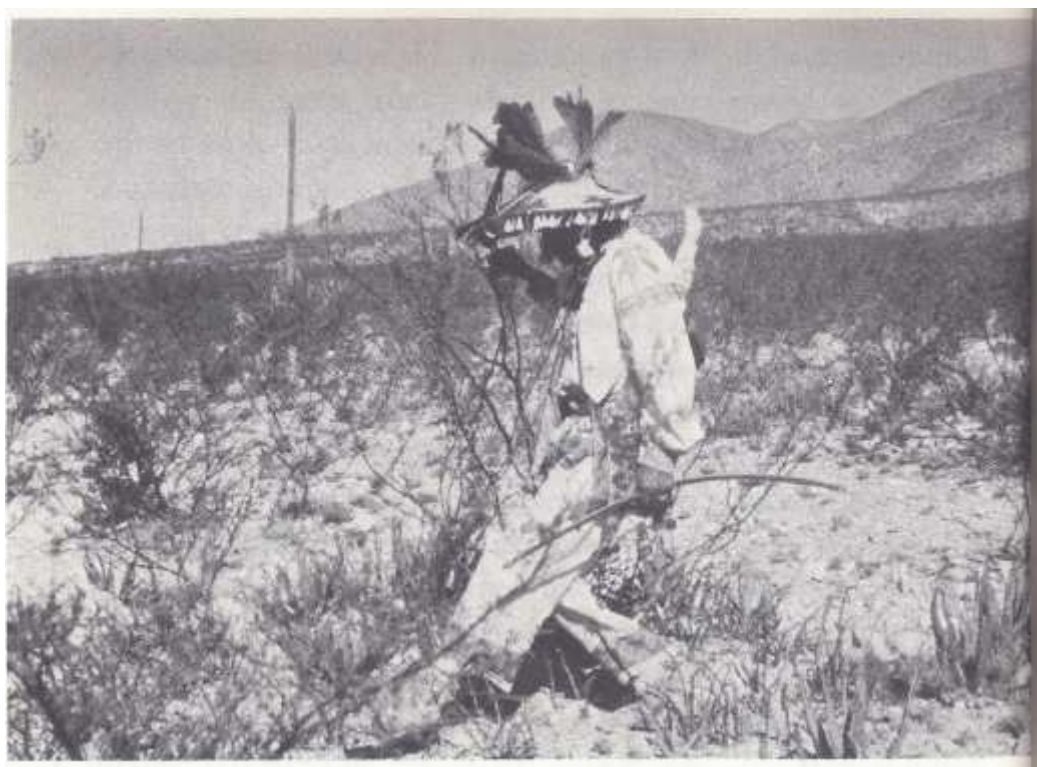

Šaman ukazující na blížící se posvátnou zemi

Obětiny

Lov na peyotl

Očistný rituál koncem posvátného šípu

Sbírání potravy pro Tatewarího

Poutníci při soumraku

Předměty neodmyslitelně náležící k pouti

Šaman v očekávání peyotlových vizí

Zapalné svíce. Poutníci se chystají na návrat domů.

Potřísnění posvátnou vodou z Tatei Matinieri